

המזמרה

עתו שבועי

רכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

יצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה:

באוסטריה-אונגריה:

לשנה 6 כתרין
לחצי שנה 3
לרבע 1.50

באשכנז:

לשנה 7 כתרין

כיתר הארצות:

לשנה 8 כתרין — 8.50 פראנק.

האדרסה לבית המערכת ולארכיון המזמרה:

„Hamicep“
ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים
לפי גרל השטח.

ברכת מו"ט חצי הכתר. בראש הגליון
שני כתרין.

גליון בודד 12 הלר.

מכתבים בלתי חפשים לא יתקבלו.
כ"י, שלא נרפס, לא יושב לבעליו.
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם
מקומו הקודם.

מחיר שניי אדרסה חצי הכתר.

Kraków, 2 Juni 1905.

גליון כ"ב

הראשון כ"ח אייר תרס"ה.

הפרטיקולריסמוס בישראל.

ב.

הפרטיקולריסמוס מזה אותנו כצל בכל דברי ימינו ועושה בנו שמות. בהמלא שבעים שנה לגלות כבל קראו הנביאים בשם אלהי ישראל: „צאו מבבל ברחו מכשרים וכו' אמרו גאל ר' עבדו יעקב“ (ישעיה מ"ח) וכרש מלך פרס המושל בכפה העביר קול בכל מלכותו: „מי בכם מכל עמו, יעל לירושלם ויבן וכו'“ (עזרא א' ג'). ובני יעקב ישבו להם ספונים כבתיהם ויענו: „לא עת בא בית ה' להבנות“ (חגי א' ב'). רק ארבעים אלקף איש התלחבו מדברי הנחמה, שיצאו מפי הנביאים ויאמינו ויעלו ויבנו את הריסות ארץ אבותיהם וכל יתר עם ישראל בחרו לשבת בפרס ולשמוע גדופי בני המדחא, ועל נהרות בבל ולקונן על החרבן, אף שכבר נתנה הרשות לבנות הריכות, ובמצרים ולהתענג על סיר הכשר ועל השומיכ, ואת קיום הבטחות הנביאים השמישו לאחרית הימים — „אין זו נאולה שלמה“, חשבו, אחרי שלא נבקעו מי הים ולא ירד מן מן השמים ולא רקדו ההרים וכו' ובלבד שלא יצטרכו לטרוח למען הכלל, לעתידות כל העם. לבני שמעיה הנחלמי ולבני יוחנן בן קרה היו דאגות אחרות מאשר לדאוג לעניני הצבור. אלו שב בשעת הכשר ההיא רוב העם הישראלי לארץ אבות, במאמר הנביאים וכרשיון בורש, לא

היה הישוב אומלל כל כך בכל ימי מלכות פרס, לא היו מתיראים מפני השמרונים והעמונים שהניחו מכשולים על דרכיהם ולא היו נזרות בליה והשמדה מתרנשות ובאות בפעם בפעם במלכות פרס בשבת ישראל פוזרים בין צורדיהם; גם הסורים והיוונים לא היו יכולים להציק להם כל כך, בהיות נגדם עם גדול יושב על אדמתו ומכיר את זכויותיו. בכוא היוונים להרחיב מלכותם בכל אזיא המערבית, מצאו ארץ ישראל מלאה בני עמים שונים, שמהרו לקבל עליהם עול היוונים ונמוסיהם ואיליהם. על כן חרה אפם על מתי מעט היהודים האומללים קשי-הערף, הרוצים להיות שונים מכל עם. ולא כן היה אלו היתה ארץ ישראל מלאה יהודים והגוים היו בטלים כרוב.

הנה לפנינו מחזה אחר מדברי ימינו: במאה הרביעית או החמישית לאלף החמישי קבלו הכוזרים דת ישראל ויכוננו מלכות יהודית בצפון תיבס הנמפי והים השחור ויכבשו את המדינות הדרומיות של מלכות רוסיא הנכחית ותהי להם ממלכה אדירה וגדולה לפי מצב הימים ההם וממלכות אחרות ובתוכן גם רוסיא הפנימית ונסוכות קוקו היו להם למס. המדינות ההן לא היו מרוכות באוכלוסין. מפני המלחמות התדירות ונרודי העמים לאירופה היו שם ארצות רחבות ידים עוובות ושוממות, אף שהארץ ברוכה ופוריה. היהודים הרצוצים בספרד ובצרפת ובאנגליא לא שמעו את שמע המלכות היהודית,

כנראה ממכתב הנשיא הסדאי בן שפרוט למלך כוזר (אחד המלכים האחרונים). אבל הלא היהודים באשכנז, שנשאו ונתנו עם הסלכים והיהודים במלכות ביצנין, שעמדו בקשר מסחר תמידי עם הכוזרים ומכל שכן היהודים באזיא, הלא ידעו את כל תקף המלכות היהודית ומדוע לא התקבצו כלם שמה, לחזק את המלכות ולעשותה למפלט לכל נדחי ישראל? הן נדרו בימים ההם יהודים מאזיא המערבית לארצות רחוקות מרוסיא, כגון לאזיא התיכונה, לחינא, להודו וגם ליפן ולאיי הים, כי בכלן נמצאות עקבות היהודים. בארצות ההן התבללו כגוים ואין מהם שריד, אבל בשבתם רבים יחד ברוסיא לא היו מתבללים, כמו שאין היהודים בימינו מתבללים שם. אלו התקבצו שמה בימים ההם רוב היהודים והיו מכיאים שמה את תרבותם או הלא היתה מלכות הכוזרים ממלכה הזקה באמת, באחת ממלכות המערב ויד הרוסים הפראים לא היתה עוצרת כה לכבשה, כמו שעשו בימי סוויא-טיסלאוו נסיכם בשנת 969. מלכות הכוזרים היתה יכולה להתקיים עד היום הזה ומי יודע אם לא היתה היום כל מלכות רוסיא הנכחית מלכות יהודית. הן ידוע, כי העמים יושבי רוסיא הדרומית היו נוהים עוד כמה מאות שנה אחרי זה אחרי דת ישראל. רבים מהם התנהגו בסדר כמה דורות ע"פ דרכי היהדות וזה הוא באמת עקר סבת השנאה הנצחית, אשר יהגו גדולי הרוסים מעולם

גרולה ועוד תגדל; העם יחל להתלחב אחרי עז הפנים, מה לעשות? ויקרא המרד; „מה לעשות? הלא זאה אשאל אתכם! הלא בעבור זה אתם יועצי!“ ויחלו לדבר במבוכה וייעצו עצות שונות. יש אשר אמרו להגלותו מנבול הארץ או להוציאו לחפשי, וכוזו יוכח, כי לא יושם לב אליו; וינע המלך את ראשו במרירות, וימחר שר אחר להציע את עצתו להמית את המורד; ויחרש המלך. ואחרים ענו, כי לא נכון לעשות כן; כי העם יחשב את המעשה לרצה, וייעצו להעמיד בראשונה את רפרכט הבויב לפני כסא דין, וייתכ הדבר בעיני המלך; ואך שמו עצות כנפשם על דבר כית-הדין; הנמצא כזה, אשר יבטח בו העם, אחרי אשר פג לבו? הלא ער כל השופטים יאמר, כי נמו אחרי המלך ויכישו אחרי רמזיו. או ענה אחד חכמי השרים ויאמר: „יש שופט בארץ, אשר הכל יבטחו בו. אם יבאר הוא את דעתו נגד רפרכט הכוזב, אז העבר הסערה ואיננה.“ וישאל המלך בלב מלא תקיה: „מי השופט הזה?“ — „נערה צעירה עורת השופטה בכפר ושמה אלישבע בת האלה.“ אחדים שמעו כבר את שמעה, ולמלך ויתר השרים ספר השר החכם את תולדות אלישבע. ככלותו את דבריו ויקרא המלך: „כן, טוב מאד. התמימה הזאת תבריעהו ואנחנו נענשהו אחרי כן.“ ויקדו השרים וישתחוו, ובכתלה גדולה הלבו הרצים להביא את אלישבע בת האלה אלף חצר המלך. ביום השני באה השופטת אל מחוז חפצה. עודה בדרך הודיעה השר החכם, אשר היה בין הרצים,

פיריטון.

מנלת אלישבע

הנות לב תאדר הרצל בלילה הראשון לאביב.
מעובדו כתביו
תרגום דר. יוסף זליגער הלוי.
(מ"ח)

בימים ההם קמה שערוריה מורה בארץ. לפי דברת העם לא מת רפרכט בן המלך, כי-אם רחק בזרוע בידי אנשים רעים ועודנו חי. אמנם לא האשים עוד כל איש את המלך המולך; ואך קול החמוץ נבא, כי רפרכט יופיע ביום כגרותו וישב על כסא המלכות וישיר העם שיר חדש, „שיר רפרכט“, דבריו היו פשוטים ותועפה מעטה להם, ואך הושר כנגון מחריד ופרוע לאמר:
לא נפל בכור,
לא נפל ביאור;
הרא מצאנוהו במבוכה,
ולו יאתה המלוכה.

וכאשר רבו הנאסרים, כן רבו המזמרים והמריעים את שיר רפרכט. דבריו היו כבר למותר, כי קול הזמרה לבדו הספיק, ויהפשמ שיר רפרכט בערים ובכפרים. ותפל אימה על שרי המלך וירוצו אליו ויעמדו לפני פניו הנזעמים ויאמרו: „ארונו, הסכנה

המרידה ברוסיה. הריגת הגראף נאקאשידווע נציב באקו מעבר להריקוקו ע"י בומבה העירה רגשי גיל בלבות כל המובים והישרים בלבותם. הכל חשבוהו למעורר הפרעות בבאקו בחרף שעבר, שנהרגו על ידיהן כשלוש מאות ארמנים נקיים, יען לא שלם לבם עם ממשלת לוחציהם ועושקיהם. הוא גרה בהם את המטרים ויחלק להם כלי נשק, לרצוח את אחיו בני עמו נוצרים כמוהו. ראש האזרחים בבאקו שלח אליו כתב גלוי, שנדפס בעתונים רבים ברוסיה, בו הוא מאשים אותו ברציחת שלש מאות הארמנים ומקללו קללה נמרצת, שנתקימה עתה. הזכח בארמנים החל שם בשבוע הזה שנית ביהר עון. המטרים נלחמים מלחמת דת בקנאה גדולה ונוראה. בעיר נאשימשעוואן נרצחו כל הארמנים וחיותיהם נשרפו באש והבמות הנוצריות נכוזו. זהו פרי השנאה, שזרע הנציב הרשע הנ"ל. פקידו הממשלה הרוסית עומדים מרחוק, המה מושלים בארץ רק לנכות את המסים ולהפוך את העם לרוסים, אבל להגן על החיים ועל הרכוש, אין זו חובתם. האכרים מוסיפים להתקומם בבעלי האחוזות הגדולות. הם שולחים מקניהם לרעות בשדות אדוני האחוזות ואם ימחו בהם, או ישרפו את בתיהם על יושביהם ויהרגו את הנמלטים. יהודים נרצחים בכל עירה קטנה ובכל כפר, כי סרה אימת המלכות וכל הישר בעיני איש יעשה. המרידה התגבר עוד יותר עתה אחרי המפלה הגדולה בים.

המרידה בטורקיה. אש המרידה התפשטה עתה גם בסוריה. ברמשש סמו דמחמדים עד הנוצרים להכותם. אין משמעת, חדל מורא מלכות, גם הצבא חרד-אונים הוא להשקיש העם; אדרבה, הוא מתרועע את המתקוממים ורוצה להתחבר אליהם. כמעצת המניסטריים החלט לחלוץ עוד מאת אלף איש, מלבד אלה שנועדו לערב. ברור הוא שלא יהיה לאל יד הממשלה לחלוץ עוד חיל חדיש וליזנם. מצב טורקיה בסכנה גדולה. אימד גדולה נספה על כל העם הטורקי וכא קם כאיש רוח מפני כל האויבים הרבים, שקמו להרוס את הממלכה החלשה הזאת. — אצל סאלוניקי נתפש גודר מורדים ביד חיל הטורקים. חמשה ועשרים יונים נהרגו מלבד נפצעים.

המלחמה. מפרת רוסיה שרמה. יד ה' ככרה על רוסיה. הצלחת המלחמה, שאומרים עליה, כי כוזבה היא ורנילה להחליף מקומה, אינה רוצה במלחמה הזאת לסור מן היפנים. חמאות מושלי רוסיה בהנהגת הארצות והעמים, הדרון, החמס והלחץ, הדעה המומעת, כי כל אשר שבט הממשלה בידו עליו להשתמש בה לטובתו ולרעת ה"עבדים", העוונות האלה נוקמים

כלם כסדר. ויען רפרבט ויאמר: „אלה עדי שקר נכנעים לאדונם. אולי יש בין המשרתים הקטנים אחדים, אשר כח זכרנים לא נחלש?" ולא ידע איש את הנאשם. ואך גנן אחד, איש שיבה, עמד נבהל וינגמם: „אדוני הצעיר, אדוני הצעיר!" ויך המלך בחרבו על הארץ ויאמר: „למה תכנהו: „אדוני הצעיר?" והרעדנה כל עצמות הגנן בגמגמו: „לא אדע — היה לי... לא, לא! אין זאת. הלא הייתי שם, כאשר משכחו מהאגם." זה היה בכלם העד הטוב לנאשם. ובכל זאת לא התיאש רפרבט הכוזב גם עתה ויאמר: „אנכי יודע את כל הבירה ואף את החדרים הנסתרם. הנונא והולכתים והראיתים את חרר הממות אשר לאבי ואת המקום, אשר שם מתה אמי ואשר שם רכבתי על סוס עץ". ותאמר השופטת: „הראנו נא, הנאשם." ויוליבוהו הבחורים האצילים ורפרבט הכוזב הולך לפניהם ומורה את הדרך בכל החדרים בלי כשלוף, והמלך, אשר הלך אחריהם, לאט בצער: „מה זאת?" והשופטת דרשה תמיד מהחולכים אתה, להגיד לה, אם הודעותיו נכונות. הן היו נכונות, אבל השופטת לא הספיקה בזה ותאמר: „הנני רואה, כי ידעת את ערך כל הבירה על פי הכתב; לא ככד הוא ולא יוכיח מאומה!" וישחק המלך בקול גדול לאמר: „גם דעתי כן!" ותבקש אלישבע את המלך להתהרר להתיחר עם יורש העצר הכוזב; כי החפץ לשאלו עוד שאלות אחדות ברפרבט, במרס הוציא את המשפט. והמלך במח בכל לבו בכלתו היעודה לבנו ויתן לה את

לרוסיה בעת שקראתה ותרמו לו לכא לטוב לו ולה ולכל העם היהודי והוא בא שמה בעל כרחו בלתי קרוא, להיות לצנינים בעיני יושבי הארץ הזרים לרוחו ולהיות לשעיר משתלח בעת השפך חרוץ-אף בארץ, השה לעולה, החיב בכל קלקול ובכל צרה שתבא בארץ.

מכאן תשובה לארציים. מדמים המה, התמימים, שאם רק תהיה ארץ מיוהרת ליהודים מיד יסוב כל זרם הנדידה של כל נודדינו הבודדים אל הארץ ההוא. ושוכחים הם, כי מדינה כזו כבר היתה לנו, ארץ גדולה ורהבת ידים, שיכלה להכיל את כל העם היהודי ברוח. אבל הנודדים הנצחים לא אבו ללכת שמה, כי אין בעמנו ההרגשה הטבעית של הובת כל אדם לצבור. הפרטיקולריסמוס מבזבז תמיד כחותינו ואין רואג לטובת הכלל. גם לאשכנזים ישנן מושבות גדולות והם נודדים דוקא לארצות זרים. יכול בעל דיו לבא אלי במענה: מה היה אלו ככשו הרוסים את ארץ הכוזרים, אף על פי שהיו כל ישראל מתקבצים שמה, אז הלא היתה גם שארית הפלטה המתענגת היום על רב שלום בארצות הפשויות, נגשים ונענים תחת שבט הקווקז? אף אני אענה: או עכ"פ היו היהודים יושבים במקום אחד ברוסיה ולו גם תחת יד זרים, אבל במקום ההוא היו רוב יושבי הארץ יהודים והיו יכולים לדרוש בכל שעת הכשר זכויות מדיניות, כמו שדורש עתה באמת כל עם ועם. והלא סוף סוף התקבץ חצי העם היהודי תחת מלכות רוסיה, אבל הם באו שמה בודדים ויתפורו בכל עיר ובכל כפר ואין אף מחוז אחד בכל הארץ, אשר היהודים שם הרוב, ואף עתה בימי תנועת החרות אינם יכולים לתבוע זכויות לאומיות בהפולנים והארמנים, היושבים כלם יחד.

ענינים מדיניים.

אונגריא. בארץ המאדיארים נשאר הכל כמו שהיה. גם הגראף אנדאשי לא הצליח לבונן מניסטריים. אחריו נסה עוד הבארון פועיערוואר, נגראל שהיה מניסטר לצבא אונגריא, לבונן לפי שעה מניסטריים של פקידים בלתי תלויים בדעת המפלגות ולא אבה שום פקיד לקבל משרת מניסטר. והמניסטריים מיסא נשאר במקומו.

ויעלו שני בחורים אצילים את אלישבע על הכסא הרם, אשר דוכן לה. ובלילה נעשתה לה במצות המלך שמלה בהירה נחמדה למראה, ובפעם הראשונה התפקק ויצלצל משי על בשרה. ובצלע ההיכל השנית היה כסא המלכות. וכאשר הופיע המלך את השרים וישבו כלם איש איש כמקומו, הובא הנאשם בכבליו. ותשאלהו השופטת: „מה התאמר להיות?" ויוקף את ראשו בגאון ויאמר: „לא אתאמר להיות, כי אם הנני; אנכי רפרבט בן יחיד למלך המת ויורש בסא המלכות הזה." וישמעו קולות נרגנים ומאימים בארמון, ותנף אלישבע מעט את ידה ותדרש מנוחה. ותוסף לשאל: „איה ראיותיך?" ויחל לספר כקול ערב וכמח, את אשר ידעה נפשו, כי עבד זקן. הוציאהו בהיותו ילד ויחוק בו ימים רבים בסתר, וכאשר הרגיש הזקן, כי יום מותו הולך וקרב, גלה לו את הכל ויתן בידו הפצים אהדים אשר לרפרבט בן המלך. הנאשם הראה את החפצים בידו. ותקרא השופטת: „אלה ראיות תלושה". וישחק המלך. ותוסף לשאל: „האין טוב מזה לימינך?" „לא הרכה ענה הנאשם, זאת עלי להודות, אך יש אנשים מכורים אותי, כי פני דומות אל פני אבי. ותאמר אלישבע: „אלה יוכלו להיות תומכי אשוריק" ויוסף המלך לשחק. „אם דומה אתה למלך המת, יקיים פה בחצר המלכות על נקלה, במח יש פה עוד אנשים, אשר ידעו היטב את המלך המת. יעמדו נא כלם כסדר". וכאשר עמדו, התיצב מיד הראשון, בעזות לפני הנאשם וימדהו מראשו וער רגליו ויקרא בכמחה: „אין רמו!" כן דברו

ליהודים. צל הכוזרים יבעתם עוד עד היום. אלו התחבר בימים ההם חלק גדול מן היהודים בארצות הגולה, לקום לעזרת עם הכוזו והשסוי ולתקוע להם יתר במקום נאמן, במקום שיר בני אמונתם תקיפה, או לא היה מקום לשאלת היהודים בעולם. הנעגעים לארץ אבותינו היו יכולים להתקים גם בקרב יהודים תפשים והתקוה לגאולת הארץ לא היתה נהפכה בקרב יהודים עומדים ברשות עצמם שכה מדיני בידם, — לאיזה דמיון כהה, שאין איש יודע מה טיבו, כהיום הזה, עד שאין שני יהודים מציירים להם את הגאולה כאופן אחד והצד השווה שבהם, שכלם מואסים בשיבת ציון על-פי פשוטה ויש מציירים להם, שברלון או פאריז או ניו-יורק היא ציון ויש שבאים להמציא ציון חדשה באפריקה או באוסטרליא. כל המעלות שמנו הארציים שלנו באונגרה היו נמצאות שם על אהת שבעים ושבעה, כי תחת שהארץ שבקשה אנגליא לתת לנו, אינה גדולה יותר ממונטינגרו, היתה הארץ ההיא גדולה ככל אירופה וזה אינו דמיון כוזב, חימרה, באונגרה, כי אם עובדה היסטורית. ומדוע לא התקבצו שמה היהודים? מדוע נמשו שעת הכשר של כמה מאות שנה מוצלחות עד שהיתה הממלכה היהודית, מחסר אנשים בני תרבות וממעוט יושביה, לטרף למלתעות הדוב הצפוני? — לבו ושאלו את השאלה הזאת את גדולינו אדירי הברזא ואת קטנינו חוכשי ביהמ"ד. איבכה יעזב גרשון בן קלונימוס את קונו הקבועים ואת הובותיו ואשר לו ביד ערלים ואת כבודו, אשר לו בביהכ"נ וילך אל ארץ נכרית, לכזבו כחו והונו בשביל הרבים? אם חפץ אלקים בו ובהצלחתו לא יעזבוהו גם פה. אבל גרשון בן קלונימוס מכרה היה לעזב גם את קונו הקבועים וגם את חובותיו, כי באו הערלים ההם עצמם, אשר במח בהם וישדרו רבצו. ואנה הלך גרשון וחבריו? לא אל ארץ הכוזרים לשבת עם יהודים בארץ יהודית, כי-אם חר לו איזה מקום אחר דוקא בין הגוים, למען עשות עמהם מו"מ ויתן גם להם כספו כנשך. עד שמצאוהו גם שם מיותר ויגרשוהו. כה נדו יהודים בודדים ממדינה למדינה עד שכסוף לא מצאו עוד שום מקום בכל ארצות אירופה, אז נדרו אחד אחד לארצות רוסיה; למקומות, אשר לא אבו ללכת שמה בהיותם ביד יהודים, הלכו עתה בהיותם ביד זרים. וזהו קללת ישראל מעולם: אינו רוצה לתת ליעקב והוא מכרה לתת לעשו. לא אבה ללכת

את הכל. שמץ דבר התנועה שמעה כבר לפני כן; כי שיר רפרבט נא גם לכפרה. ויגידו למלך, כי באה אלישבע, ויצו להביאה מיד לפני כסא מלכותו. ויאמר אליה: „אלישבע בת האלה! התרעי מה לך פה?" ותען במנוחה: „כן". „התרעי את חובתך, אלישבע בת האלה?" — „כן". „הגידו נא לי!" — „חובתי — ענתה אלישבע — הוא למצא את האמת ולהגידה". — „טוב, טיב! הוציאוה. מחר יום הדין והגרת לנו את אמתך, אלישבע בת האלה, השופטה התמימה!" כן קרא המלך לפני הנאספים בחצר וכלם השתוממו על הוד מנוחתו ורוח צדקתו. ואך בלילה במרס השכב אלישבע והנה קול דופק על פתחה. ותשאל אלישבע: „מי פה?" — „אנכי! התיכרי את קולי?" — „המלך" — ענתה אלישבע — ותעתק את הכרית ותכניסהה. והוא בא לבדו וידבר בחפזון ובלחש: „אלישבע, הדבר נוגע לענינים גדולים, אולי לא תביניהו לעמקו. עליך למשל ברוחך ובכל הנועותיך, כי יתבוננו בך. לא יישאר אף צל סברה, כי זה הנער הגר יוכל להיות בן אחי. מה תעשי, אלישבע?" — „אנכי אתן למלך את אשר לו". — „ואנכי — ענה המלך — לא אשבח את חסדך וביכלתי להחזיק לך טובה; כי יש לי בן, ואם תיטיבי אתי, אתנך לו לאשה. ההבינות?" — „הבינות!" ענתה השופטה. ויצא המלך במנוחה. בהיכל הנדול אשר בבירה נועד מקום הדין לרפרבט הכוזב. והמלך קרא מלבד גדולי המלכות גם לאחדים מנכבדי האזרחים, להיות עדי דין האמת.

ענה קשה במלכות הצפון; נהמלאה הסאה והחמה שפוכה על הזדון ומרכא אותו עד כלותו. בל צי רוסיא, בו יותר מחמשים אניות מלחמה, אכד. ספינות ראורעסמוויענסקי ונעבאגאטעו, שארית הקות רוסיא, אשר בהן שמה מבטחה, כי תשיבנה באחרונה את כבוד רוסיא ותלכודנה את הים הצהוב, המחבר את איי יפן עב צבא יפן, אשר בשדה המלחמה, והכרתנה ליפנים פלטה — האניות האלה קצתן טבעו בים וקצתם נפלו בידי היפנים ויותר משלשת אלפים רוסים מצבא הספינות הלכו בשבי לארץ אויב. לפני שבר גאון. מצביאי אניות רוסיא, בצאתם מארצם, ללכת להשיב נקם לצריהם, הלכו במין גאון נפרוה, אשר אי אפשר להבינה אחרי כל המפלות בים וביבשה. בל אשר מצאו בדרך רוצצו ויאבדו. ספינות אנגליא, ספינות אשכנז היו להם לשלל; אין רחמים לפני גבורי רוסיא, ההולכים להראות גבורת ימינם בשדה קטל. על ספינות של דיגים בים הצפוני סמוך לחוף אנגליא שפך ראורעסמוויענסקי, הארמיראל הרוסי הנורא, את כל חמתו ובבואו אחרי שמונה ירחי עמל עד סמוך לאיי יפן, לא היתה לו עוד בל חמה וכל עוז למרחמה ויפל ביד אויב. גם הוא וגם האדמיראל נעבאגאטעו מצביאי הצי השלישי, שבא לעזרתו סמוך לחוף אגאס אשר לצרפת, נפלו בשבי. — מלחמת הים החלה בשבת שעברה, כאשר קרבו ספינות רוסיא אל מעבר הים אשר בין קצה יפן וקצה קירעא הדרומי, המחבר את ים חינא הדרומית עם ים יפן. הרוסים בקשו ללכת משם בדרך הקצר לוולארוואסטאק. דבר בוא הספינות נודע ליפנים, שספינותיהם ארבו בקצה איי יפן הדרומיים, ע"י הלמלגראף בלי חומי כרול. מיד נגשו ספינות יפן לקבל פניהן. וגבורי רוסיא, המחוללים נוראות בארצם נגד פועלים חסרי נשק, נגד יהודים זקנים ונשים ונגד דינים אנגלים, — נכוכו עתה למראה אניות אויב, תפוישי מגינים ועמוסי מרפדות וכל בלי מפץ. דפו ידי פקירי הספינות, לא נשאר באיש רוח. עוד בשבת הטביעו היפנים ארבע אניות גדולות. במוצאי שבת וכיום א' התחדשה המלחמה במורפדות והיפנים עשו שמות וחורבן גדול בספינות רוסיא, בהחרבן, שעשו הרוסים בבתי היהודים בקישינוב, בהומל, בסמעלא בוטאמיר וכו'. תוצאות המלחמה בים הן: י"ח אניות מלחמה רוסיות טבעו בים וחמש אניות טובות נפלו ביד אויב, יותר משלשת אלפי איש מצבא האניות הלכו בשבי עם מצביאייהם האדמיראלים ראזרענסמוויענסקי, נעבאגאטאו ופעל-

קערזאם. ספינה רוסית אחת נמלטה לוולארוואסטאק ויתר הספינות מפוזרות בים והיפנים רודפים אחריהן, להאבידן. וספינה אחת, מאלה שנותרו עוד מהצי הראשון בוולארוואסטאק, פגעה במוקש ותתפוצץ והטבע. התוצאות האחרונות לא נודעו עוד. לספינות יפן לא היה כל נזק. ברוסיא לא נודע בל השבוע דבר על דבר המלחמה. הממשלה שומרת על המל-גראף, לבל יודע דבר. כי בהודע דבר על אדות המפלה האחרונה עלול כל העם להתקומם על הממשלה. אך לעולם לא תמנע הממשלה את השמועות מן העם. ומקרים גדולים ונוראים מתעוררים ברוסיא פנימה. שמועה עברה בעולם בשבוע הזה, כי הצאר שלח יר בנפשו. וצירי רוסיא בארצות אירופה מבטיחים, כי בזה עוד לא כא הקץ למלחמה. רוסיא תלחם עוד עד טפת הדם האחרונה. זה מובן, כי הן לא כשביל יושבי רוסיא נלחמה הממשלה, כי אם כשביל כבוד מלכותה ולה טוב לאבד לגמרי ולרדת שחה, מאשר להתקים בבושה וכלמה. העם מוען, כי לא רוסיא אברה במלחמה, כי אם השלטון, שאין העם מודה בו הלל והשלטון הזה מראה לעם, כי צדק במשפטו, כי הוא רוצה להשחית כל יושבי רוסיא ולא יגרע אף קוצו של יוד מכבוד הממלכה האדירה.

על המצפה.

קוממיות.

עודן מצלות שתי אזני מהמלה השאננים השמחים בקלון בסיום מלת „קוממיות“, בסוף הפרשה השלישית בסדר השבוע שעבר, המשקרים עיניהם בלעג וקלם אל האמלל, אשר אותו בחר הגכאי לשעיר עוזאל ויקראוהו לפרשה הזאת. אין לאנשים האלה ולזול יותר גדול מקריאה „קוממיות“. לא אדע, אם מצא המנהג היפה הזה מהלבים בקהלות אחרות. ואם הוא אך מנהג מקומי איכל להתגאות בעיר מגוריו; בי רק אנשי עירי תבנו את רוח הגלות — בעצם שפלותה, רק הם השכילו לדעת, כי ברחק מודח ממערב בן החוקים עבדי הגולה מקומיות. עוד במרם הופיע מלאך הגאולה וציון שמו באפק ישראל ויתגר מלחמה בגלות ובל צבאיה, עוד במרם החלו שומרי הגלות באבנטי צמר עבים וכובעו עור גסים מימין להרעים ולהרעיד על רעיון הקוממיות ההולך וכובש את לבות צעירי עמנו, עוד במרם החלו מגני השפלות בזויו

כבוד כלולאותיהם ובצלנדרים בראשיהם להחרים ולהצמית את כל המורדים המתפצצים במלכתם ומשאת נפשם — העבדות המחלפת: העמיקו כבר פני קהלתי להביר את גדל הסכנה הכרוכה בעקב הצלצל הנעים „קוממיות“ לגלות הקדושה, אשר בה דבקנו לאהבה ואותה נעבד כאמת ותמים, פן יקנן חפץ הקוממיות בלבנו ואז — כל קיום הגלות בספק, וכעברים נאמנים לתולליהם ושוסיהם התאמצו בני עירי מאו, להשחית ולהחשיך את הוד הקוממיות, לחבל ולנבל את קרן הפארתה יותר מכל ארבעים ותשע קללה שבתורה כהנים ותשעים ושמונה שכמשנה תורה. אמנם יפלא, כי בתורתנו תחשב הקוממיות על הברכות ולא על הקללות; ואך זאת היא מחשבת יושב שמים ומחשבת משה איש האלהים, אשר עשה נקמה באויב ישראל ואשר דבר תמרורים, אם ראה גם בכני עמו ממשלה האדם באדם לרע לו, עד אשר שבר את עול הגלות, אשר היה על צוארו ברמות רביד הזהב, ויברח המרכבה מקום החפש והצדק. לא כן מחשבותינו אנו, אשר כבר טעמנו את מתק הגלות ונשבע מטובת. לנו אין קללה בתקומה ואין ברכה כמורכ-לב. חותם העבדות לנו עדי ערים וכבלי המאסר לנו ערן ערנים. להתחבא בחרים ונקיקים ולצעק בקולי קולות „אינונו“, לעקר את לשונותינו ולדבק בפיותינו לשונות זרים, לעצם את עינינו ולראות רק במשקפים, אשר נביא מהחוק, לנשק את שוט מכנו ולרוץ אחרי נוגשניו ככלבים אחרי אדוניהם: זה הוא כבודנו, כן תחליט חכורת יושבים אחורי התנור בבית המררש ובן יסכימו רופא ומליץ בפולנית צחה, המתלחשים איש באזני רעהו, פן יודע, כי הזשירים זשירים.

גם במחנה הציונים נשמעת מצלת בכלי העבדות למדי: כל הארצות ואך לא ארץ ישראל, יצעקו הארציים; בל השפות ואך לא שפת עבר, היתה משנה ראשנה — ועתה כבר התרנו לנו ללמד עברית; ואפס רק במבטא הספרדי, כי כן גם הנכרים כותבים תחת משה משה Baruch ותחת ברוך Baruch. (אין פה המקום להוכיח, כי המבטא הספרדי כוזב מעקרו ואך המבטא האשכנזי, אשר בפי אחינו יושבי אשכנז, הוא הנכון ומבטאנו הפלני תולדתו.) לקונן על הרצל יהודית ואף אשכנזית לא נאה, כי על בן פלנים אנחנו. בחנוכנו העברי נתן לבנינו ולבנותינו מעדנים ערוכים לפי טעם עם ועם, את כלם נחקה, נתרנס את ילדי רוחם או נעשה כמעשיהם, לעתים רחוקות נקה גם מעט מגרגרי ספרותנו המקורית; ואפס רק אם יש כדמותם בספרות הגוים. ואמנם חלילה לנו לגעת בקצה תרבותנו

את ידה אל פיו. אז נאנקו רבים בעם ואנשי המשמרות קללו וידחו את ההורסים אחר. ואך אחרי כן היתה דומיה, דממה חרישית בכר הנרחב, כאשר ראו את אלישבע שמה את כנורה תחת סנטרה. והדממה בן גדלה, כי נשמעו קולות הצפרים ברוח האביב. מכנור אלישבע בא צלצל, שידעוהו כלם. דק ורועד היה בהשמעו — ועם זה חדר לכלם לעצמם ומוחם — שיר רפרכט. ברגע השני רעש קול רעש גדול.

לא נפל בכור,
לא נפל ביאור;
הלא מצאנוהו, במבוכה,
ולו יאתה המלוכה.

כמהומה ומבוסה נשבה מתוך השיר ויבריעו את המשמרות וישליכו את הרובבים מעל סוטיהם ויחריבו את מקום המשפט ויקראו דרור לאסירים. ויסעו רפרכט ואלישבע בראש העם המשמר ומומר וישבו אל חצר המלכות. והמלך נס, כאשר שמע את דבר המרד, ויאבד כענין דע. בי סוסו השליכהו וימשכחו ברצועותיו הלאה, עד אשר יצאה נפשו. ויעל רפרכט על כסא אביו ויבחד לו לאשה, אשר מאן בה בהיותו חסר אונים. הנה כי כן היתה בת השופט העורת מלכת כל הארץ.

שאלתה. ויהי, כאשר יצאו כלם, ותצו השופטת את הנאשם לנשה אליה ותלחש: „התבונן נא היטב, אם לברנו אנחנו.“ ויען כמשתומם: „לברנו אנחנו.“ ובכל זאת השפילה את קולה מאד מאד ותאמר: „רפרכט הכוזב או רפרכט המלך, בידי אתה! אנכי אוכל לשאת את ראשך מעליך או לשאת את ראשך מעל כל אחיך. אם תבטיחני לקחתי לך לאשה, אכריע לטובתך ומחר הנך מלך! הנידה נא, החרצה לשומני למלכה?“ ויצחק דפרכט ויאמר: „הזאת היא אלישבע בת האלה, השופטת הצדקת! אמנה לא כן דמיתוך בלבי וגם מצאת חן בעיני, כאשר ראיתוך כחמר הרין, אז נשאת חסד לפני. ואך עתה אין לי עוד חפץ בך, הנובלת העורת!“ ותשאל אלישבע ברעדה; „מה זאת, האם תשיב את פני ריקם?“ — „אשיב את פניך ריקם, ענה רפרכט, ואבו לך. את הכתר אני רוצה לקחת רק במשפט וצדק ולא בתרמית ונבלה. ועתה לכי והגידי את משפטך!“ ותאמר: „כן אעשה“ ותקם.

ובהיכל הגדול חבה המלך והשרים ורבים מהאזרחים אתו. ויביאו השוטרים את רפרכט ושני האצילים את אלישבע. ולא שבה עוד לעלות על כסא המשפט, כי אם נצבה בצד הנאשם. וישאלנה המלך: „המצאת את המשפט, אלישבע בת האלה?“ ותען ביל דם וצח, אשר הגיע עד קצו ההיכל הרחקים לאמר: „מצאתיו וגם אנידהו לכם. חי ד' אל שדי העונה אותי, כי נסיתי את הנאשם, בהבטיחי אותו, כי אכריע לטובתו, אם יחפץ לקחתי לו לאשה, וידחני.

לכן אניד לכם: הוא רפרכט אדוננו ומלכנו האמתי!“ ותכרע לפניו ותשק לכבוליו. כל השומעים הי' כהלומי רעם, אך המלך לברו הבליו על רוחו ויצעק בקול מר צורח: „מה זאת, מרמה וזדון! שניהם ירברו! הלאה! תנו לכוזבת חר כלא בצד הכוזב!“ שבועות אחרים ישבו שניהם במאסך; אחרי כן באו לפני בית המשפט. השר החכם, אשר על פיו נקראה אלישבע, היה לה עתה לשופט בדיני נפשות וישחו את הפגם, אשר פגם, כי על שניהם הוישם משפט מות, רפרכט יתלה על עץ ואלישבע תעלה על מוקדה; כי רמתה גם למכשפה. היום, אשר בו יצאו למות, היה יום צח ורך בחדש זיו. וכאשר שאלום על חפצם האחרון, בקש רפרכט, כי יתנוהו לנשק אך פעם אחת את יד אלישבע בת האלה. ואלישבע שאלה לפרט עוד פעם אחת בכנור, כמלפנים בכפר לפני בני הנעורים. לשניהם נתן חפצם. וירכבו בשתי עגלות ויסעו אל מחוץ לעיר. אלישבע בראשונה ורפרכט באחרונה וסביבותיהם חיל בכד רוכבים על סוטיהם וחניתותיהם כיריהם. אצל המוקדה נראה העץ, והמון אדם רב, אשר לא יספר, סבב את מקום המשפט. ויעמלו אנשי המשמר ויגיעו מאד לעצר בהמון. אמנה צמד יפה הלך למות ברמי ימיו. לא לאשה אחת נזלו דמעותיה על אפיה ולא איש אחד נשך בשפתיו. כאשר הגיעו החטאים האמללים למקום המשפט הרם, נמלאו בקשותיהם האחרונות. למרחוק נראה כאשר ננש רפרכט בדרך כבוד לפני אלישבע וירם

מכתבים מערי המדינה

קראקא. מתיצאות הבחירות למועצת העיר יש להזכיר את שני היועצים החדשים: נשיא קהלתנו ד"ר שמואל מילעם, איש רצוי לכל אנשי העיר ויודע את צרכי אחיו ושוקד לטובתם, והד"ר רפאל לאנדא, שהקדיש כל עתותיו וכל לשכתו לטובת בני עמנו. כאשר יקרה ח"ו מקרה נגבת נפשות להסרת הדת באיזה מקום שהוא, או אין מי יריב ריב האבות השכולים רק ד"ר רפאל לאנדא, שהוציא, כבר נפשות נלכדות רבות מכתו הנזורה. וכן יותר צרכי עמנו הוא הראשון המיד, המוסר נפשו כשכילם. וישנו ארה נבחרו — שמעו והשתוממו! — דוקא ממחלקת הבחירה, שאין לסוציאליסטים וליהודים הנכרבים אחריהם כל דעה והשפעה. כה. המצב הפוליטי בקראקא הוא כל כך זר ומשונה עד שלאדם בחוץ אי אפשר להאמין לקומביניציות המתמיהות. — נשיא קהלתנו ד"ר מילעם ערך בליל כ' שבוע זה משה לחבריו פרנס הקהלה, שבחרו בו לנשיאם וגם כהור סעודה הודאה, כי אשתו חתה מחלה קשה ותחי מחליה. המסובים נשאו מדברותיהם לכבוד כעה"ג. הרב ד"ר ה'ן דרש דרשה נהדרה מאד בשבח הנשיא. השתוממת העירו דרשוה המסוכים עורכי הדין, שהשתמשו כפסוקים ובמכתמים עברים. הד"ר פישלער דרש על הפסוק „שומר מה מליל אתא כקר“ ויכארהו על הנשיא ועל נשוריו קרהא. ד"ר שארשארנין השתמש בפסוק „אעשה לו עזר כנגדו“ וידרוש ע"ד מחרת בעלת הבית והקומתה. מר סיני פעלץ דרש על הפסוק „ויקראו לפניו אברך“ — אב כחכמה ורך בשנים וזה נתקם כנשיא הקהלה החדש. — כיום ג' שבוע זה היתה כחדר הקהל ישיבה לבחירת סגן שני לנשיא הקהלה. נבחר ה' אכרהם מרגליות בכ"ד דעות נגד מ"ו. אח"כ נבחרו חברים חדשים למחלקת הקנות הקהלה התחנפטרם. נבחרו ד"ר גא לדוואסער, ה' יהודה כירנבוים וה' סיני פעלץ. לבריקה הפינאקס משנת 1904 נקבע ועד של ג' שרתים: ה' יהודה כירנבוים, ה' פרץ כהנא וה' מאיר ו' אל. אחדים מפרנסי הקהל התאוננו, על אי-הסדרים בכית המסבחים. השוכים ישחמו בהקפה כלי השלומי המחור מראש, הנאמן יעשה שלא כהוגן כהקאות. הנשיא העיר, כי ישנם עוד חסרונות אחרים, אשר לתקונם יש לבחור וער השגחה מיוחד. נבחרו ה' מאיר יאנקלער, ה' מענדל פאם ובראשם הנשיא. עוד העיר הנשיא, כי בשנת 1901 היו ההכנסות מהשחיטה 31.000 כתר והוצאות 17.000 ובשנת 1904, שהקהלה גדולה מאו, היו ההכנסות 34.000 כתר והוצאות 26.000 ויש לבדוק מאין בא היחס הכלתי שוה הזה. בימים האחרונים התרבה מאד כשר שחומי-חוץ כעיד וזה גורם נזק רב לקהלה. כאופן זה נחוץ יהיה להשכיר את הכנסות השחיטה ולאסור כשר מן החוץ ע"י המאגיסטראט.

יאסלא. לפני שנתים ימים נתן מנהל בית-הספר של האזרחים בעירנו פקודה, כי התלמידים והתלמידות מוכרחים לבא אל כיה"ם גם בשבת. ראשי קהלתנו הגישו קובלנא אל מועצת בתי-הספר והיא שאלה אז את מורה הדת ה' שלעזינגער, אם עפ"י הדת אסור ליהודי לבקר את בית-הספר בשבת. המורה הזה נתן — לא יאומן כי יסופר — חות-דעתו, כי מותר עפ"י הדת ללכת לבית-הספר בשבת. דעת לנכון נקל, כי כקשה ראשי העדה נשארה מעל והפקודה עמדה בתקפה. למרות זאת עוד לא אמרו ראשי קהלתנו נושא. הם ערכו רעקורו ללכוב וה' ע. האפמאן, מורה-הדת בעירנו, נתן עדותו, שאסור ליהודי לבקר ביה"ם ולכתוב בשבת, לשמחתנו כאה פקודה מלכוב בשבוע שעבר, שאין למורים להכביר אכפס על התלמידים והתלמידות העברים, לכוא כשכת והגזרה נתבטלה. — אמרתי להודיע זאת ב„המצפה“, למען ידעו אחינו בכל מקומות מושבותיהם, לעמוד על נפשם ע"ד כקור כיה"ם של האזרחים כשכת, כי הוא נגד החוק. ומדי דברי כמורי-הדת התאפק לא אוכל מלהעיר, כי לעומת מורי-דת ידועים כערים אחרות המעכירים את תלמידיהם על דתם וכל למור הדת הוא בשכיל התעודה, קם נואל לנו כמרה-הדת מר ע. האפמאן הנ"ל. הוא ציוני וכן תורה וכל מטרת חפצו היא, להפיח כלב תלמיד בית-הספר רוח דעת ויראת ד'. הוא מלמדם הנ"ך ושפת עבר ויעיר גם למוסר אזנס, לשמור את השבת מחללו. כיחוד את תלמידי הגימנוזיום, המוכרחים ע"פ החוק ללכת לבית-הספר כשכת, הוא מזוהר, לכל יהינו כתיוב שמה ולעשות מלאכות האסורות ואם איזה נער ימרה את פיו, יקבלתעודה רעה על אדות

ואליך שופט כל הארץ נשא עינינו בצפיתנו, כי תוליכנו במהרה קיטמיות לארצנו.
ד"ר יוסף זליגר הלוי.

בארון מאיר אלפונז רותשילד.

ביום ו' שבוע שעבר כ"א אייר גוע כפאריו, זקן בית רותשילד הכארון מאיר אלפונז בן ע"ח שנה. הוא היה לא רק גדול בעניני הפינאן של כל העולם, כי אם נשיא ליהודים ככל ארצות צרפת, כלומר נשיא הקונסיסטוריום היהודי וקדש מעותותיו להנהגת צרכי הקהלות ויהי יהודי נאמן ככל לבכו ונפשו כאבותיו ויעש הרכה צדקה וחסד עם בני עמו. הוא היה בנו בכורו של הכארון רושכס רותשילד, (שיסד את בית רותשילד בפאריו) בן הכארון מאיר אגולס רותשילד, אכי בית רותשילד מפראנקפורט. שנפטר בשנת 1812. אלפונז רותשילד נודע בתור חכם חרוץ ויהי המוציא והמכיא ככל בית המשפחה הגדולה בישראל. מעשיו כמסחר שמרי הממשלות היו קו המדה בכרזאות בצרפת ובכל העולם. כידו היה להרים את הבטחון בממשלה זו או זו ולהשפילנו כחפצו. אחרי מלחמת אשכנז וצרפת בשנת 1871 המציא אלפונז רותשילד לממשלתו כומן קצר את הסך הענק, חמשה מיליארי פראנק, שהיה לה לשלם הוצאת המלחמה לאשכנז, למען יעזב חיל אשכנז את הארץ, ויהי הדבר לפלא. ימים רכים היה השלחני של קיסר רוסיא וכאשר התחילו רדיפות היהודים שם חדל לעשות עסקים עם רוסיא. ובכל זאת הראה בשנת 1891 את ידו החזקה לרוסיא. כאשר ירד ערך שטרות רוסיא בעת ההיא עד מאד בא אלפונז רות-שילד לה לעזרה, בקנותו שטרותיה בכמות מרובה ומיד הורם ערכם. הוא היה השולחני של איטליא, כראזיליא וספרד. זו האחרונה נהנה לו בערכון את מכרה כסף החי אשר לה. גם כעסקי אוסטריא ואונגריא נתן ידו עד שהברית המשולשת הפרה את היחס כין אוסטריא וכין הון צרפת. הוא היה ימים רבים ראש הבאנק הצרפתי. בשנת 1885 החקבל לחבר האקר-מיה לאומנות היפה בפאריו ובשנה 1876 הוקם לפקיד לגיון הכבוד. כימי המלחמה בין אשכנז וצרפת דרו הקיסר ווילהלם הראשון וכיסמארק כארמנו. את האומנות היפה אהב מאד ויקבץ לו קבץ ציורים גדול מאד. לפני שנים אחדות התנדב לתת עשרה מיליוני פראנק, לבנות בהם דירות בול לפועלים. פרי הקרן הזה גם הוא יאסף לתכלית הזאת. הוא היה חתן ליו.ל רותשילד מלנדון. בתו הבכירה היתה נשואה לבארון אלברט רותשילד מויון ותמת לפני שלש עשרה שנה. בתו השנית נשואה לכארון מוריץ אפרתי וכנו היחיד עדוארד נשא כימים האחרונים את בת בעל כתי החרשת חלפן. המה יירשו עתה יותר מאלף מיליון פראנק. זקן בית רותשילד יהיה עתה הכארון גוסמאוו רותשילד, קונסול מלכות אוסטריא בפאריו. שהוא עתה כן ע"ו שנה. העשיר ככל בני רותשילד הוא עתה אחיו הצעיר, הנדיב הידוע הכארון ערמונד רותשילד, בעל המושכות בא", שירש את חותנו ווילהלם רותשילד מפראנקפורט. המנוח צוה שלא יספידוהו ולא יניחו זרי פרחים על ארונו. אלבערט רותשילד מויון נסע אל הלויית חותנו.

מהעולם הציוני

נורדאו בראש. אחרי הפצרת הצירים, ששלח הוה"פ אל נורדאו למארלסבאד, נאות למבל עליו את חנהת המפלגה. אך לא הוא לבדו יעמד בראשו, כי עמו יהיו וואלפזאהן, ראש הבאנק הלאמי והפרופסור ווארבורג מכרלין. נורדאו יעסק רק בעניני הדיפלומציה.

המקורית המיחרת לנו: המקרא והמשנה ואף כי התלמיד והפוסקים. ובכלל מה ענין דת ללאמיות? הלא גם בגוים הם ענינים נכבדים! וכשנתנו את תורת הגוים, הלא נקרב ח"ו אל הקוממיות! סופרנו הקטנים והגדולים הולכים ומשחיתים את מעם שפתנו כהערכה מלים זרות ומליצות לקוחות מהגוים וניבים חדשים המזורים לרוחה, עד אשר תכחל נפשנו בכל ספרותנו החדשה; והכל כשכיל מה? אך יען יעשו כן גם סופרי עם ועם. (להוכיח, כי גם זה לא אמת, אין פה המקום) להגאל נוכל רק כלהמי השרים וריו הריונים אשר לא לנו. כי המאמר „אם אין אני לי, מי לי? יצא מפי חכם, אשר נדמה ככר גם בענין אחר למשה רכנו ע"ה, וכמהו לא הכין לערך את ערך הגלות כמתכנתה. מה חכמתם, אחי בני עירי, בהשליכם שקוצים על הקוממיות; אך אתם סלה מנפה משפל דלותנו. אם נאמר לחשב את כל אותות העכרות, אשר המכיעה גרותנו ככל אכרי האמה והרכותה, לא נספוק; ואך לא נוכל לעבר על אחד מהם הרע ככלם. בעלי המחשבה שכישראל יושבים ומשערים תמיד את עמק הההום, אשר השליכהנו כו גלותנו, הולכים ומונים ככל יום את המון המומים, אשר הטילה בנו שפלותנו — והנה ים צרה לנגד עינינו גדול וגורא, אשר אולי כל מצוקותינו כאין נגדו; כי גם המחשבה כעצמה ככר נהפשה כככלי הגלוק והתי למרף למלתעות אוכלינו ככל פה. שני פילוסופים יהירים הורו הלכה למעשה, כי אסור לנדכאי אחינו להרים את ידם ואת רגלם כארצות גלותם ולהלחם בער חיותם וחרותם ומשפט האדם, פן תכלע להם יהדותם; כי לעם ישראל אין שמירה מעדה מהשפלות והעבדות. הכל כדכרי החשכים הקיצונים, אשר שני פילוסופינו יענו אחריהם מלה כמלה — והנה לפנינו פילוסופיה של גלות, עמרתה כל מחלותינו. לא נרצה לשאל את האחד, מדוע לא גלה גם הוא לרומניא הקרובה לאנגריא מצרפת, אם לפי דעתו אך רומניא מסגלה לנגד כנים נאמנים לישראל כשומים וכעקרבים, או לרוסיא, אשר כמח השעבר את אחינו, גם אחרי הנתן להם חרות המקוה האסורה לפי דעתו, יותר מצרפת פן ישמדו כניהם או גם עצמם מנחלת ישראל. זאת לא נשאל, בי כן חק הוא לסופרי העמים, לכלי לערב תלמוד במעשה. ומה לנו ולחכמי ישראל האומרים „לא המדרש הוא העקר אלא המעשה“. ואמנם ענו נא על השאלה הזאת, מורינו ומאורינו! הנסיתם לאשר את פסקם על פי דכרי הימים כדכר הנוגע לפקוח נפש חלק העם או רב העם? שמעו נא כל העבדים הנרצעים ופילוסופים כראשיכם מעשה שהיה: כאשכנז, הארץ אשר דכאה את אחינו יותר מכל הארצות, אשר לא גרשום, החלו בני עמנו לעזב את מערכות ישראל כמאת שנה ויותר לפני הנתן להם משפט אזרחים. וכעצם זמן חפשתם בראשית המאה הזאת (לחשבוננו) קמו שם גבורי הרוח כרנים, הירש, הלדסהיימר, קליון, דמיש ועוד וישיכו חלק מאחיהם אל איניו שכשמים. ושיבת אחינו האשכנזים אל אלהינו ועמנו מהתפתחה שם נכוחה אל דעת החרות, אשר גם עתה לא נעכלה עוד כקרכם יפה. וכאלום אשר לצרפת, אשר נקרא שם דרור לאחינו עוד בימי מרד צרפת (התקי"א), נשארו נאמנים לדתם ולמולדתם; ואך אחרי אשר נספחה אלום אל מלכות אשכנז (התרל"א) החלה רוח הממיעה השוררת ביהודי אשכנז לעבר גם אליהם. מי עור לא יראה את התורה היוצאת משני המעשים כאלה, כי הגלות לא תרומם את רוח העם, כי אם תשפילתו ותרחיקו מאלהו ומעצמו והעכירתו על דעתו ועל דעת קונו.

אמנם אם נתפסק ונשקף על הענינים כבני חרים, נמצא, כי אם לא יצרו חקים מעיקים לאחינו בני רוסיה, הטוכים ממעמים ידועים מבני כל הארצות, תצעד הנועה ציון וקוממיות קדימה, כמרה אשר לא שערנוה, ואם נאמץ את לבכנו למעם את מפת הנפת בבום התרעלה, אשר שתו אחינו הקדושים הרוני זיטמיר, הנעלים ביחסם אל רעיון הקוממיות על בני עירי ועל המון עמנו כדרות שלפנינו, ויכלנו לקות, בי משא נפשנו החל ככר לרדת ממרומים אלינו,

הדת וישאר במחלקה שנה שניה. — תקוה נשקפת לנו, כי האיש המורס הזה יגדל את תלמידיו ברוח היהדות, ויטע בלבם אהבה לעם ישראל ולספרותו וימי יתן וירכו כמותו ואז לא נירא משטף מי הדונים של המתבוללים, השואפים להכחיד את דת ישראל. הרואה.

סנדץ החדשה. בעירנו כמעט התפרצו פרעות ביהודים. נגר נוצרי בן י"ח שנה פגש בעגלון יהודי יצחק צארן שמו ויתרפהו. היהודי לא אבה נשוא את החרופים עד לא דבר ויך את חורפו באגרוף על ראשו ולאסנו נפל הנער שדוד ולא הוסיף קום. במקום המעשה היה במקרה פוטוגרף נוצרי, שהשמש בשעת הכשר ויצלם את היהודי ויצג את התמונות בהלוני לראיה וימכרן בזול ויעש עסק. תחת כל תמונה כתב: "היהודי הזה הרג נוצרי". חמת העם על היהודים הלך וגדול וקרוב היה, שיקומו עליהם לעשות בהם שמוות, כמו לפני שמונה שנים. זאת ראו הציונים פה ויחושואל שר המחוז, לבקש ממנו לאסור את התמונות וחצב בידם הצליח. א. מ.

ראוואדוב. הנוכלים הידועים "בעלי המטמונים" פרשו רשהם על עשיר אחד מפה וכמעט שצדוהו למדחפות. כי בא אליו מכתב מאיש אחד ממאדריד בירת ספרד, שנגזר עליו להאסר בכלא" כל ימי חייו וגם לשלם כסף, ענושים סך עצום ומאחר שאין לו לשלם הכסף יהיה ממכר חפציו בעוד עשרה ימים, והנה בתוך כלי ביתו יש לו תבה קמנה ריקה. אבל יש בה מכסה תחת מכסה וביניהם מונחות אבני חפץ. ע"כ יסע שמה ליום הזה ויביא אתו י"ח אלף בתר ויפרה את הכלים ויקח לו חצי ההון. ואת נאמן על דבריו נתן, כי בעל אחות האיש מפה, המתגורר במינבען נתן תעודתו עליו, כי איש נאמן הוא. האיש האמין ומוכן היה למכור נחלתו ולנסוע שמה. אך לאשרו מצאו איש בניה בי-דואר, שידע את דבר המרמה ויצליהו מכוא בדמים. צ ב י א ב נ.

פרעמישלא. ביום ג' שבוע זה נגמר פה בב"ד המושבעים דין אשה בעל האחוזה מענדל זילבר מיארוסלאו נגד גיסה החנוני פענסטר פה. זה האחרון היה נושה בגיסו אלף בתר וכאשר בקש לעכש עכוסו כתב זילבר כל נכסיו על שם אשתו. בב"ד נשבעה אשתו, כי הכל שלה ובי היא אינה חיבת. פענסטר קבל על גיסתו בב"ד לענושים, כי שבועתה שבועת שקר, כי לפני עדים הבטיחה לו לשלם. עתה בגמר הדין נשבעו פענסטר ואשתו וכתם ואביו על זה וכל השופטים המושבעים ענו פה אחד חיב ומשפט נחרץ על האשה למאסר שלש שנים ולשלם את החוב ואת ההוצאות. האשה הובאה תיכף לבית הכלא. זה דרך אלה, שכל תכלית חייהם היא הכסף וכשבילו יעשקו גם את עצמם ובשרם. פענסטר בקש מגיסתו להתפשר עמו ולא אבהה ותלך אל כיה"ד כמו אל מחול. מ"ר.

גרודק. ביום כ' שבוע זה נפטר פה הגאון אב"ד בעירנו ר' יצחק יהושע קלוגר בן פ"ו שנה. בכור גדול בכדוהו בני העיר כל ימי שבתו על כסא הרבנות. דבריו נשמעו כדברי שליט. אהוב וחביב היה על גדל חכמתו ועל השתדלותו לעשות שלום בין המפלגות השונות. ע"כ אבל גדול בעיר. נפלא היה הרב בחריפותו ובבקיאותו וחזק מזה היה מצוין כידועת העולם ובחכמות חיצוניות. שמו היה גדול בין חכמי התורה. בראשית ימי רבנותו התיר ענונה, שבעלה נהרג ולא נמצא בו סמן רק בשנים ולא השגיח על רבנים אחרים, שאסרוה. הרבנות בעירנו לא פסקה ממשפחתו זה כמה דורות. הוא היה דור רביעי על כסא הרבנות פה. כהשתדלותו נבנה ביהמ"ד הגדול והנהדר פתויכונן בו אוצר ספרים, שאין כמוהו בגליצא. בשנת תרכ"ז יסד פה ישיבה וכל תלמידיו הם למדנים תריפים. על הת"ת השגיח השגחה מעולה ויבתן את התלמידים פעמים בחדשו כל אנשי העיר הלכו אחריו הממה. כל החניות נמנרו וכל בעה"מ שבתו בשעת ההלויה. בכיהב"נ הספידוהו בני הרה"ג ר' יוסף (שהתמנה לאב"ד תחת אביו, בהיותו ראוי למלא מקומו בכל דבר) והרה"ג ר' מאיר (שהתמנה למו"ץ). ש. צ. ווייס.

זאלקיעוו. בשבוע שעבר פרצו ארבעים ושבעה אכרים בכפר משימאלי הסמוך ליאורוב בבית ר' משה שער ויגזלו ממנו את בתו הילדה בת ארבע עשרה שנה וגם צמידים ויכרחו. למחר בבקר הלך לבית המשפט, אבל תקותו לתת את האכרים לבית האסורים נשארה מעל, רק את הצמידים השיבו. עדים ראו את הילדה בכפר קרעוהו בבית הכמרים סמוך לזאלקיעוו. אכיה ר' משה שער בא לעירנו וילך עם הד"ר מענקעם אל שר המחוז ויבקש ממנו, שיתן פקודה להגזרמים, שיקחו את הילדה מבית הכמרים בחזקה. לראבוננו הושבה בקשתו ריקם. רק עשה עם אכי הילדה פרומוקול יואמר, שישלה את הפרטקול ללכוב. ש. ק.

סאדאנורא. (חמאת העוף) מלמד אחד מקרי דרדקי, מפה ושמו צ. קנה לו בית בעיר באיזן הסמוכה לפה. בעד י"ג מאות ר"ב. בהגיע ימי הפסח קנה לו הרבה עיפות. ואביו — שהוא גם כן מקרי דרדקי אביון קבש ממנו שיצמצם למענו ג"כ עכ"פ עוף אחד. וימאן — בשלשלת... ולהאב הזה ירד נאמן חומר לזון. הוא פתה את הבן ה"ל בשפתי חלקות לאמר: "רע כי ביתך בסכנה, כי יוקח לאוצר הממשלה; יען שאשהך בעת חליה שכבה כבית החולים י"ד ירחים חנם, אחרי הראותך העודה-עניות. ועתה נודע הדבר שרכשת הון ותקן לך בית. בעבור זה תקחנו הממשלה ואתה תצאנקי... עלכן עצתי הנכונה, כי תכתוב בערכאות את ביתך על שם אביך. הצעיר האמין לתמו ויעש כן. ויבקש מאביו בתחנונים — שיבטיחנו נאמנה, שלפני מותו יכתוב צואה, שהבית ישוב לו וכל ימי חייו יהי' לאביו קננין כספו. וימלא בזה רצונו, ומי הסב לו כל זה: "חמאת-העוף..." שלא חפץ לתת עוף א' לאביו; ולכן כעוף" יתעופף כבודו וביתו. לעת עתה הוא שחוק מכאיב לב ובל השומע יצחק. המביא.

וויין. אתמול (ה' בחקותי) נדבקו מודעות בכתו-המטבחים מטעם המאגיסטראט להודיע גלוי לכל, כי מיום 1 יוני חל שם איסור שחימת בהמה במרם יכוח בשממון (בעטייבונג). והשו"ב העובר ע"ז יענש בממון או מאסר. המה אומרים, שאין דעתם לאסור השחימה ככלל, אף אינם יבולים לעשות זאת אחרי אשר מדינא דמלכותא אין אונם בעניני דת ואין להעכיר על דת. אבל לפי שכתו-המטבחים הם קננין העיר, והיהודים הנמצאים פה, שגם המה נהנו מכספם להכנינים, במלים ברוב ורבים בתוכם שאינם אובלים בשר בשר, אין המאגיסטראט רוצה לתת רשות לשחימה הנהוגה עד כה בכתים קהל. ואם אמנם אין להם היכולת לאסרה, אם ראשי הקהל היהודים יבנו להם בתים מיוחדים לעצמם, אבל יש לאל ידם למנוע רשיו-הבנין לתבליט זו. ראשי העדה היהודת כבר ערכו מחאה לפקודה נציב המדינה, לע"ע לא מצאו מענה, וכנשמע, דעות הנציבות ופקודות העיר שוות בכל ענין הנוגע ליהודים. לכן תשלח העדה הישראלית היום (עש"ק) דעפוטאציאן להמניסטרוים, לקרוא תגר על החלטת כיה-המועצות, אשר לא כרת, ותחכה לתשיבה על השאלה: מי יאכילנו בשר? ולפי שהזמן קצר יש את נפש דרנהו לקבוע מקום לשחימה מחוץ לעיר או להשתתף בכתו-המטבחים של העיר וועענער ניישטאדט הקרובה ובשיתקו כל החבלים יבא בשר בשר ממקום אחר.

וויין. בהמשך מכתבי הקודם הנה באתי בכשורה טובה, כי הדיפוטאציאן של עדה ישראל עשתה פרי ועד מהרה נתבטלה הגזירה. מטעם המניסטרוים הריצה נציבות המדינה דבריה למניסטראט, להתיר את השחימה בכל בתי-המטבחים כרת ישראל. מו"ח.

מכתב מרוסיא

פילגש בגבעה.

כאשר הפסק אימת המלכות, כאשר תלאה יד הממשלה לשמור את הסררים ולהגן בעד חיי האזרחים והונם, או על יושבי הארץ לעזר לנפשם, אך ברור הוא, שיושבי ארץ גדולה אינם יכולים להסתדר מעצמם על-פי פורגמטה אחת. כל חלק מעם הארץ מסתדר על-פי דרכו, כל חלק מן העם משתדל להשיג זכויותו על-פי המושג, שיש לו מצדק וישר. או התחולל ערכוביה כארץ. מלחמה אזרחים התפרץ, כי במה שמפלגה אחת מוצאה טוב מוצאה המפלגה השנית רע וכל אחת רואה ברעותה שונא. ובמצב כזה יש מקום למביט בעין כוחנת לבחון את הערך המוסרי של כל מפלגה. במצב כזה נמצאת רוסיא בעת הזאת. הארץ התרועעה, נמיטו מוסדותיה. לאוחזים ברסן הממשלה אין עתה מה לעשות רק לשמור את שלום המושל מפני מתקוממו. החזיק במעונו שלטון היחיד, והיו יושבי הארץ והונם הפקר עתה. במצב כזה על האזרחים לשקוד בעצמם בשמירת שלומם וממונם ולהלחם בעצמם בעד כל מה שיקר להם עם אלה, שהם רואים בהם שונאים ומביאי סכנה.

עתה נביטה נא, במי נלחמה כל מפלגה עתה ברוסיא ובה נדע מהו האיריאל של כל אחת ואחת ומהו מושג טוב ורע שלהן. השקפה מענינת היא, כדאי להתבונן.

הנה למשל המפלגה השלטת נלחמה בלי הרף באינטליגנציה, את הסטורנטיים הנגרש מבתי הלמוד, תגרה בהם את ההמון לתכונם, את גדולי חכמי העם וסופריו ויושבי בתי האסורים או השלחם אל המלחמה,

למות כחרב אויב, את כל העתונים של חכמי הארץ, המעיונים להגיד את האמת אל העם, הנבל. האיריאל של המפלגה הזאת, שהצאר עומד בראשה, הוא איפא הבערות, השקר והחשבה, שונאיה הם החכמים ואנשי האמת.

להכנסיה הפראואסלאווית, וכראשה הסינוד הקדוש והנסיכים הגדולים, אין שונא גדול מן היהודים. מיליונים המה מוציאים, את כחותיהם המה מבזבזים, להעליל על היהודים עלילות שוא. המה שוכרים ריקים ופוחים, ככובעריין, קרושעוואן וגדודי היחפים והחוללגנים לספר לעם, כי היהודים עשו יד אחת עם היפנים, להחריב את רוסיא, לשחוט את הרוסים לפוצץ את הבמות ולשרוף את הפסילים, למען יירשו היהודים את כל האדמה וינשלו מעליה את האכרים. סבת השנאה היא הסבה הישנה, יען בי אין היהודים מודים בצלמים ומאמינים רק באל אחד. מזה נראה, כי האיריאל של הפראואסלאווים הוא הצלמים והאמונה במתים קדושים ושונאיהם הם הכופרים בהם, יותר אין להם בעולמם. החכמים והפועלים ברוסיא נלחמים בעד החרות.

איריאלם הוא החרות ושונאיהם הם העריצים המושלים באדם לרע לו, רק למען החוק שלטונם וכבודם. המלחמה הזאת אינה חדשה ואינה שונה, מזו, שהיתה בכל הארצות לפני מאה שנה.

האכרים אינם יודעים מה היא חרות, אינם מרגישים כי רצוצים ועשוקים הם ואפשר הוא כי יושב גורלם. רק בראותם, כי לנסיבים בעלי האחוזה הגדולות יש שדות גדולים משלהם, המה עוברים על הדבור העשירי מעשרת הדברות ומתאווים אל מה שאינו שלהם וגוזלים את שדות האדונים. איריאלם הוא פת לחם גדולה ועשב רב לפרותיהם, ושונאיהם הם אלה, שגלו את פתם.

את היהודים לא ראינו עוד נלחמים בפני עצמם בתיר מפלגה מיוחדת. הפועלים היהודים נגררים אחרי יתר הפועלים, להלחם בעד החרות הכללית. אבל אין זו המצאתם ואין זה איריאלם היהודי. בערים שהכו רשעים את היהודים נלחמו אמנם היהודים בפני עצמם; אבל זו היתה רק מלחמת הגנה. אבל מלחמת הגנה מהתעוררות עצמם לא ראינו עוד את היהודים נלחמים עד יום ה' שעבר בווארשא. פה נלחמו היהודים מלחמה מהתעוררות עצמם ודוקא לא כאויבים מן החוץ, כי אם כאויבים מבית, שהם בעיניהם רעים מאויבים חיצונים. ובמלחמה היהודית הנמורה הזאת יכולנו להכיר מהו האיריאל היהודי, מה היא משאת נפש היהודים כשהם לעצמם ובעד מה ימסור היהודי את נפשו. איריאלו הוא מוסר, קדושה ועבודה כשרה. לא בהלחם היהודים עם אחרים בעד תקון העולם בעצת מנהיגים זרים נראה בהם את הגאון האומי, בי-אם כהתלחכ בהם האש הקדושה של רגש המוסר, אשר בעדו נלחמו משה רבנו, פינחס בן אלעזר, נבזרי פילגש בגבעה ואליהו בהר הברמל — באחיהם הנשחתים.

מעשה פילגש בגבעה היתה מלחמת היהודים ביום ה' האחרון בווארשא. נערה מאורסה לקצב יהודי נגזלה בידי סרסורים לדבר עברה, העושים סחורה בנפשות אדם ויביאה אל בית זונות. החתן הלך שמה וידרוש להשיב לו את בלתו ותחת מענה דקרוהו שם ויפצעוהו, התועבה הזאת העלתה חמת כל הפועלים וישבעו נקם כרשעים. מעשה פילגש בגבעה, זו היתה הסבה האחרונה למלחמה. אבל לא הסבה היחידה. ישנם בווארשא חבל גנבים ומשחיתים יהודים, אשר מחיתם חמם, גולה וואנאה, מסחר כנפשות אדם ובתי זונות והמה ממיטים חרפה על כל העם היהודי. זה כבר זממו יהודי ווארשא לבער את הרעה מקרבם, אך אין להם עצה, כי הרשות מעלימה עיניה מהם, לה עבודות יותר נחוצות. נבזרי הסכנינים (כן הם נקראים כפי הפולונים, היהודים יקראו להם רצים — לופער) הם חברה מסודרת, המה אורבים על כל יהודי מעיר קמנה, שיפגשו כחוף או במסה"ב ומוציאים מידו את הפרוטה האחרונה בהחבלות שונות. אין פה המקום לפרטן, ואם יעזו אחד מהם לצעוק חמם, מיד ידקרוהו או יורו עליו ואין מציל. כל הגנבות הרבות במחירת הנעשות בווארשא, על ידיהם נעשות, והעשירים משלמים להם מס קצוב, למען לא יגעו בהם. הפוליציא יודעת ורואה את מעשיהם ואינה מוחה בהם. מדוע? — גם ילד יודע פה מדוע...

בעת האחרונה, כאשר התגברה האנארכיה בארץ והפוליציא טרודה כלה כתנועת המרידה, מצאה החברה השחורה את זמנה ואין להכיל עוד מעשיהם. אבל גם לעם באה העת להגן על עצמו מאין מושיע ובל הטובים והישרים בעם מהמפלגה העובדת החליטו לעשות קץ לתעלולי הרשעים ולבער הרע מן העיר ולהסיר חרפה מישראל. בליל יום ה' כ"א אייר התקבץ מחנה יהודים צעירים מזוינים ברמחים ובאקדחים וילכו יחדו לחפש

כמהומה אשר בעיר וילכו גם הם להחריב בתים ולעשות פוגרום" ויגזלו וישמו ככליהם ובקצת בתים לקחו כפר נפש, למען ימנעו מהשחית. אחרי כל החרבן באו השוטרים ויתחילו לתפוש את המחריבים. מאה ושלושים איש שמו במשטר. כיום ב' שבוע זה הזדינו סוחרי הנפשות וגם הזונות ויתקבצו להלחם בפועלים. מלחמה היתה ברחובות ורכים נפצעו. השוטרים תפשו כ"מ זונות וס"ה סוחרי נפשות אדם ויאסרום בבית הסדר.

המטבח בויטאמיר. כידוע הודיע העתון של הממשלה והסוכנות הטלגרפית ברוסיה אחרי המטבח בויטאמיר, כי היהודים אשמים, כי הם התגררו בניצורים ויכוננו פרעות נגדם. נציב המדינה הודיע את הממשלה, כי שקר הדבר וכי היהודים היו שלמים ונאמנים לנוצרים ומעולם לא היו שנאה וריב ביניהם. מי הודיע את השקר, לא נודע. עתה נודע הדבר, כי בודה השקר הוא הפרוקורטור של הממשלה, הוא התאמץ לעשות מצה פטרוויטית להוציא דבת שוא על היהודים, כחברו בהומל.

עידוכיות היהודים ברוסיה. כועד העוסק בתקון חקי הדפוס נתן חפש הדפוס לכל לשונות הגוים היושבים ברוסיה, אף לארמנים ולגרמנים, שכלם מורדים וע"פ המניסטר לעניני הפנים בולגין נעשו רק העתוננים של היהודים בעכרית ויהודית יוצאים מן הכלל; להם אין חפש. — הממשלה הציעה ע"י שרי הפלכים לפני היהודים בכל הערים. לשלוח באי-חכם אל ועד שקבעה הממשלה לדון ע"ד מכס הבשר והנרות, כי היהודים מתאוננים על המכס הזה, כי עמוס הוא רק על שכמ העניים, אבל העשירים פטורים ממנו. ידוע שיהודים „אינמלינגנים" פטורים מכס היהודים ברוסיה ורכים מן העשירים אינם משתמשים כלל בכשר כשר. — בחקי תעודת-המסע נברה שמת רוסיה באופן מתמיה. תעודות המסע לעובר ממקום למקום ברוסיה עצמה תבטלנה — מלבד ליהודים. בני חוץ לארץ, הבאים לרוסיה ומכאיים תעודות-מסע מקוימות מאת קונסול רוס, יוכלו לשבת בכל רחבי רוסיה ואף יהודים בכלל זה. עתה ישאלו היהודים שאלה חמורה: מה נשתנה יהודי מחוץ לארץ, שמותר לו עתה לשבת בכל ארצות רוסיה, מאחיו יליד רוסיה, שעכב בצבא ונושא בעול כל מסי הממשלה, שאסור לו לצאת אל מחוץ לתחום אף בתעודת-מסע?

פחד היהודים ברוסיה. פחד הפרעות לא סר עדיין. בכל הערים ברוסיה שריונים יהודים בפחד גדול, כי ההמון נכון בכל עת להתנפל עליהם. וכמעט בכל מקום נכונים צעירי היהודים להגין על עמם. נלהלחם עד מפת דמם האחרונה אם לא תחפוץ הממשלה לעזרם. צירי קהלות היהודים התיצבו לפני המניסטר בולגין ויתאוננו לפניו על רדיפת היהודים תחת מחסה פקירי הממשלה ויסבירו לו, כי אחריות גדולה לוקחת הממשלה על עצמה בזה. המניסטר הכטיח בי יגין על היהודים. אבל היהודים יודעים מה ערך הכסחות באדה. הפחד לא סר במאומה.

הנחה ליהודים. המניסטריוס ברוסיה החלם לכמל את הגזרה, שעל פיה אסור לבעלי מלאכה יהודים להתישב בתחום המושב מחוץ לערים. בתחום המושב מותר להם לשבת אף בכפרים. על אדות חוץ לתחום ידונו באי-כח העם. עוד מטבח ביהודים. כמיעדלעץ בפולן התקבצו כמה מאות יהודים בעיר. מיד המיפוס סוקים ויול יכום אל בית האסורים בעיר. כחמשים איש מהם נפצעו ושבעה מפרפרים בין החיים והמות. כן מודיע הטלגרף משם. תחת השם יהודים יש לתקן פועלים, כי ממשלת רוסיה המשפיעה על סוכנות הטלגרמות הרוסית, רוצה לגול כל אשמה על היהודים והיא מוראה את הפועלים יהודים. אמנם יהודים הם. אבל לא בתור יהודים התקבצו להועץ בעיר. כי אם בתור פועלים. פה ביערי פולן וחוצות הערים גבורים הם הקווקים וביהודים בלתי מזוינים מה מראים גבורות. ועוד תתפלא ממשלת רוסיה, כי ישמחו על מפתחה.

המרת הרת ברוסיה. ההנחות הרתיות שנתן הצאר, הראו את פעולתן באופן מתמיה. כנפות היס הבלתי שבו כמה מאות אשכנזים, שכגרו כדתם הלותרית באונם, לדת אבותיהם. בפלכי סיעדלעץ ולובלין שבו

צרפת. גם יושבי האי הגדול הזה, כושים שחורים, מרדו כממשלת צרפת ויהרגו אירופאים רבים. כמדינה כענעגאמביא, כאפריקה המערבית אשר לצרפת, מרדו יושבי הארץ ויהרגו את נציב צרפת.

התנשיות בנפש מלך ספרד. כהיות אלפונז מלך ספרד בשבוע הזה בפאריו נתפשו ארבעה אנארכיסטים, שבקשו לשלוח יד במלך.

אני שלמה. בהגדת שלמה המלך, שגרשהו אשמדאי ממלכותו והיה נע ונד ויקרא אני שלמה. איש לא האמין לו. והיום סוכבים כן אנשים בעולם וקוראים אני רודאלף בן קיסר אוסטריא — ויש מאמינים להם. ככסמון באמריקה היתה אשה ואיש צעיר, שאמרו, כי היא אלמנת הקיסר מאקסימיליאן ממקסיקא, אחי קיסר אוסטריא והוא, האיש. הוא רודאלף בן קיסר אוסטריא. שגרשהו ממלכותו והם משתדלים לשוב לכבודם ויש להם תקוה לזה. אם אך יתמכו אנשים טובים בידיהם. בחלפת לשונם מצאו מאמינים, שהללו להם סכומים גדולים, אחרי הכתיחם אותם, שימנום לפקידים גבוהים, כאשר ישיגו מאוים. הווג התנהג כתכסיסי מלכות, מוקפים היו בגדוד שוטרים לראשם, מלובשים זהב ובסוף ויטילו מורא סביבותיהם. וכל מה שהרכו לדרוש ולכבוזו כסף, יותר האמינו להם מעריציהם. כסוף נפקחו עיני האנשים וידרשו מאת הממונא, כי תאשר אצל הקונסול האוסטריא את המכתבים, שהיא מקבלה מאת הקיסר פראנץ יוסף לפי דבריה. אז נעלם הווג ואינו.

הרתות בעולם. מספר כל בני האדם על האדמה

1,563,440,000	נפש.	מהן תולים רומאים	272,638,500
166,066,500	נוצרים	יונים	120,157,000
11,222,000	מחמרים	בודהאים	216,630,000
137,935,000	בראמנים	(בהודו)	209,659,000
231,816,000	שינמואים		
24,900,000	עובדי אלילים		172,422,000

ר' אייזיק הירש ווייס. מוויין מודיעים אותנו, כי כיום ג' שבוע זה נפטר שם הרב החכם היישיש הסופר העברי ר' אייזיק הירש ווייס בשנת צ"א לימי חייו, אשר כספרו הגדול „דור דור ודורשיו" קנה לו שם עולם דבריו ימנו. בו האיר איר גדול על התפתחות ספרותנו התלמודית ורכים הלכו לאורו. הוא נולד כמערישיש הגדולה במורביא. אבותיו גדלוהו לתורה ולחכמה. בהיותו בן כ"ז שנה היה לראש ישיבה בעירו עד שבטלה, כאשר פסק למוד התורה במורביא. משם הלך ווינה והיה שם לראש ביהמ"ד לחכמת ישראל, שיסר הרב ד"ר יעלינעק. שם העמיד לתלמידים רבים. רבנים ורדישנים. בנערותו הרפס כמה מאמרי תורה ומדע בעתוננים הראשונים „כוכבי יצחק", „ישורון" של ד"ר קאבאץ, „כבורים" והמגיד. בשנת תרכ"ה הוציא ירחון בשם „בית המדרש". מקדש לתורה וחכמת ישראל בשנת תרמ"א הוציא העתון „בית תלמוד" ובו מאמרים יקרים ע"ד בללים בתלמוד ואגדה, באורי מקרא וכסרת. כימים ההם הוציא ספריו „נצח ישראל", „ספרא דבי רב", „מדות סופרים", „מישפא לשון המשנה". משנת תרל"א והלאה הוציא את ספרו הגדול דוד"ר הנ"ל, שגמרו בשנת תרמ"ו. גם החל להוציא „תולדות גדולי ישראל". תנצביה.

שנוי השמות ביהודים. כועד המדינה בביהם הכנים הציר האנטיסמיטי וויסט אינמפרלציא, שבה קרא הגר על היהודים המשנים שמותיהם, לבל יכירום.

המהומה בווארשא. על אדות חרבן בתי הזמה בווארשא, שהודיע סופרנו משם כמכתבו, מודיעים עוד כי חמיפת נערות ונשים והעברתן לבתי זמה התפשטו שם מאד בימים האחרונים. כחוק יד גזלו נערות עניות מבית אמותן ונשים נשואות. בימי שביתת הפועלים השתמשו הסוחרים בנפש אדם בכמלת הנערות ויחטפו מן הפועלות השוכות והפוליציא עזרה על ידם, כי בזה עשתה נקם בשונאיה הפועלים. על זאת חרה אף הפועלים היהודים וישבעו לנקום כמוכרי הנפשות וככתי זמה. מאה וחמשה בתי זמה החריכו בשני הימים. יום ה' ויום ו'. הנזק שעשו עודה למאטים אלף רובל. בסוף השתמשו גנבים וריקים

אחרי המשחיתים. ויחטבו מבתיהם ומבתי המרוח החוצה וידקרום ויכום וילחמו בהם מלחמה קשה ויעשו בהם נקמה, למען ירעו דורותיהם, מיד בפנישה הראשונה נפלו מהם בקצה רחוב ויעלמו ששה חללים, מלבד נפצעים רבים. משם הלכו אל כל הרחובות, אשר ידעו עקבותיהם שם ויכו מכת הרג ואברן את הרוצחים, אשר רחצו שנים רבות כדם יהודים ואת מן הקאצאפים הזרים. עד שעה מי בערב הולכה חברת ההצלה אשר בעיר תשע עגלות מלאות הרונים ונפצעים קשה אל בתי החולים. וכה עבר המחנה מרחוב לרחוב ויטהרו את העיר מעושי תועבה. עד שעה י"א כלילה נמלאו כל בתי החולים. על הארץ שכבו הנפצעים מאפס מקום. ועלו להעיר, כי ככל הוכח הזה לא נראו השוטרים ברחוב. כשמעם, שאין זו התקוממות מדינית, נחבאו כחריהם — אררבה, התי נא יד היהודים איש כרעהו ולא יהיה צרך לשבור חולנינים להרגם. התרעו מתי נראתה הפוליציא? כאשר הגיע המחנה ממחרת אל בית זינות „הגוף", אשר גדולי השרים באים שמה, אז, מיד נראו השוטרים ויצילו.

כיום ה' בכקר החלה הנקמה שנית. אז היתה עבודתם להחריב את כל בתי הזונות אשר בעיר. את הנפשות השבויות, הסחורה החיה, לא הרגו, כי-אם גערו בהן ויכלימון. הוציאו אותן מבתי שבין וישלחו לעבודה-בשרה. את כל כלי הבתים האלה הוציאו החוצה וישברום, קרעו את כל הכנדים והכספות ויפזרו את הנוצות ברחובות. גם על כסף לא חסו, את הכל החרימו וישחיתו. אך לא שמו דבר ב כ ל י ה מ. ששרי כסף קרעו ויאבדום וזהב וכסף השליכו אל התעלה. דם רב נשפך גם כיום. אכע עגלות מלאות הרונים ונפצעים הוכאו אל בתי החולים. מראה החרבן אין לתאר בדברים. אלפי אנשים שכבו בחוץ, לראות את המהפכה. אך איש לא ירא, כי הכל ידעו נגד מי ערוך המטבח, הכל שאפו רוח. הכל אמרו: עוד בני פינחם בן אלעזר חיים! אם אלה לנו לא יחורל עור כבוד ישראל כגוים. אמנם קדוש-השם גדול היה. הנוצרים השתוממו ויראו, כשביל מה יתלהבו בחורי ישראל — כשביל מוסר טוב, כשביל עבודה כשרה וכשביל טהרת המשפחה. ווארשא. בן אריה.

מחרוב ומרחוק.

לואיזאמקבורג. לואיזא מקבורג היא בת מלך בלגיא, שמרדה כבעלה הרוכס מקיבורג (קרוב למשפחות רוב מושלי אירופה) ויאסרוה לפני שנים אחדות ע"פ דופאים מימחים ככתי מישוגעים. כשנה שעברה נמלמה כנודע עם אהובה גראף קרואטי והוא יושבת בפאריז. מאז באה שמה כודקים אותה שני רופאי הנפש ועתה הוציאו משפטם, כי אינה משוגעת ואיי לאסרה בבית משוגעים ואף לא להקים עליה אפיטרופסים.

אנטיסמיט רוצח. לבית מועצות הממלכה באונגריא נבחר ככחירת האחרונות אנטימיט צעיר, מסלתם ומשמנם של מסלת צורינו באונגריא, העניש שמו. הוא מוסר נפשו להרע ליהודים ולמפלגת הממשלה. כשביל הקמת צלמים באוניברסיטה העיר מלחמת אגרוף בין הסטורנטים הפלריקלים והלברלים. עתה הוא מחוקק למאדיארים ובהיותו ממפלגת האופוזיציא חרף את הציר הליברלי הזקן גראף קעגלעווישש וכמחמת השנים דקר הענץ את הגראף וימיתוהו. זהו המוסר האנטיסמיטי.

חתונת בן קיסר אשכנז. כיום הששי כיוני תחיה חתונת יורש-העצר האשכנזי פרידריך ווילהלם עם צעציליא בת הדוכס הגדול ממעקלעבורג-שווערין. יורש העצר האשכנזי הוא עתה בן כ"ב שנה, כחור שגח ועלז, אוהב שעשעיים ושונא את החכמה, רודף הוללות ומתרועע עם אנטיסמיטים. כלתו היא מצד אמה ואם אמה מבית קיסר רוסיה ושוה במדותיה כחתנה.

חנינת מאלסמאי. לפני שנים אחדות נרו ראשי הכהנים את מאלסמאי, יען אינו מאמין ככל עקרי הדת היונית. עתה הותר נדויו. מאלסמאי לא עשה תשובה. אך הכהנים כפי הנראה עושים תשובה. להפס מעמד דעת חכמי רוסיה. **מרירות במדינות אפריקה אשר לצרפת.** מאדאגאסקאר הוא האי הגדול במזרח אפריקה אחות

מרפא, אשר ינהלוהו רופאים מומחים באמת, אשר יוכל לבטוח בהם, כי אך לרפואתו ויעולו. — בית מרפא טוב כזה (Sanatorium) נמצא גם במקום מושבי Pankow, אשר הוא אחד מפרווי בערלין, ובני הוא להפארת בנן נחמד ונעים, מדרו המש עשרה „מארגען“. אולמי הבית, הדריו, לשכותיו, תאיו וחדרי הרחצה, האלקטרון, המיעוך וחלוץ העצמות וכו' שבו ובנו בשנת 1901 על פי הקי הבריאות, כפי אשר אזנו והקרו ותקנו גדולי רופאי זמנו. וארון הבית הזה, בן בריתנו Dr Blitz רופא מומחה הוא, קנקן חדש מלא ישן, אשר שמש גדולי הרופאים, ולו עוד שני רופאים עוזרים העומדים לפניו להסכו, ועל כלם בן בריתנו רופא העצבים המפורסם באשכנז ובחויץ לארץ Geheimer Medicinalrath Professor Mendel המורה חכמת הרפואה באוניוורזיטה בברלין וביתו פה, הוא יבקר את חולי הסאנאטאריום הזה פעמים אחדות בשבוע או יום יום, הכל לפי הצורך, ועל פיו יטפלו ברפואתם רופאי הבית. גם בן המלך (פארק דעס קעניגליכען שלאססעס) הגדול ורחב הידים, קרוב מאד אל בן בית המרפא, ובצלו יחמדו יתהלכו וישבו בקיץ חולי הבית וירונו נחת. אשרי מי שבא לבאן וכספו בידו, למען יוכל לשבת פה ערן ועדנין עד אשר ישוב לאיתנו או עד אשר ידוה לו הרבה.

יעקב אריה

המכונה

Leopold Grossberger.

ארגו מכתבים.

שמעענבאך: צדקת, תפלת כל פה עמך ישראל אינו ע"ס דקדוק וצ"ל „פי“ כפמיכות. — ב"מ י': המקום צר מהכיל. — אלדד: חרבו אמור. — למכששי ספרים: הואילו נא לפנות אל א. פויסט בקראקא. — הישראלי: הכאנו את דברי שני הצדדים. להכריע לא נוכל מרחוק ולזכותים צר המקום, הבה מעשים ידועים בקצרה. — א"פ ב': „הצפה“ חל לצאת. — ז"ש: שניהם יבאו. — מ"ק: לא נקבל כזאת. — אבן עזרא: לא יכשר. בכלל טובה הק"ק, להתאורח אפשר, — כפרטים אין אנו בקיאים. — ל' עשירא: כמעט כלו נגמר. אצלנו לא.

אהכבר ואתענג לברך בברכת מז"מ את הרב הגאון ר' גדליה שמלקש שליט"א לבחירתו בפשמישל. יהי רצון שהיה ברכה ותהלה וסגלה ותפארת לעדתו החדשה ולכל עדה ישראל. ד"ר יוסף זליגר הלוי, הגני מברך בברכת מז"מ את כבוד הרב הגאון וכו' מז"ה גדלי' שמלקש שליט"א ליום עלותו על במת הרבנות בפרעמישל, ואני נודב לכבודו כתר לקה"ל. היים ישראל איין. ממעמקי לבבינו נביע ברכת מז"מ למר נחום ראטשפר עב ער מנרברנא לארוסיו עם מרת עלוא שיפטער מסטארניא. יברכם ה'!

י. ל. וואונדערמאן. בנימין זיינפלד בראפאליאווא.

את הסכנה ולהאריך עוד את החיים ימים רבים". דפה"ה — אמנם גם השמוש במים ממוזגים (Hydrotherapie) ברמות רחיצה, שטיפות וכריכות להות וכו', מיעוך השרירים (Massage), רחיצה באור אלקטרון, וחלוץ עצמות (Gymnastik) טובים מאד פעמים רבות לידועי הלי העצבים, אבל בלא עצה רופא מלומד לא יובלון כל אלה להעשות. ואולם גם זה מצאתי: יש אשר הולה אמיד, הנוסע למרחקים לבקש מרפא לבריאותו ההרוסה, לא ימצאהו שם גם במדה אשר ההולה הבינוני או העני ימצאהו לעתים כבירה, אם נכשל הראשון ברופאים שאינם מהוגנים. אכאר דברי יוהר: רבות היום שמות הרפואה לחולי העצבים, למשל: אני ידעתי בית-מרפא לרפי-העצבים במדינת זאכסען הבנוי על גבעה גבוהה ביער, אשר הרופא, ארון הבית, מצוה את חוליו, וישבי ביתו, לרהוץ יום יום באמכשיו של מים חיים. אשה צעירה סבראמבערג, דלת כשר ודם וחסרת שנה, אשר הלכה לבית-המרפא ההוא, לחזק שם את עצביה הרפים, שבה ליבתה מקץ שבועות אחרים, ומראה ועצביה היו רעים כאשר בתהלה. כאשר ספרה לי זאת האשה שאלתי, „כמה מעלות (גראד) הום היו למי הרחצה, אשר רחצת בהם?“. „מים קרים היו“ ענתה. ואומר אם בן לא יפלא בעיני, כי עתה תדר שנתך מעיניך יוהר מכתהלה. כי המים הקרים מגרים את העצבים ומעוררים ומעוררים אותם“. בדבר הזה ראיתי לפני שתי שנים וחצי במורה צעיד לימים מפאוען, איש ידוע רפיון העצבים וחסר שנה, אשר בא בחורף לבית-מרפא-מים אחד אצל ברלין, וארון בית התרופה הוא המטפל גם ברפוי חוליו, צוהו, להניח את הלון חדרו פתוח לרוחה כל הלילה, והימים ימי תקופת שבת, וקרה גדול היה או בחוץ. נקל לדעת, כי האויר הקר מאד, אשר סבב בלילה את ראש ההולה ואת פניו, מרד מאד את עצבו ולא נתן אותו לישון, ובכל זאת לא שב בעל בית התרופה מטעותו, ויוסף לצות אותו להניח את הלון חדרו הקר מאד פתוח כל הלילה. ויהי כאשר ספר לי זאת המורה, ואען אותו „אמנם האויר הטהור טוב ונחוץ הוא מאד לכל אשר נשמה באפו, ובפרט לאדם אשר שהות עצבו הרומים, וגם אנכי מניח בלילה בקיץ ובחורף הלון אחד בחדר משבבי פתוח מעט (בחורף) או הרבה (בקיץ), ואולם לחסר שנה במוך אין טוב לישון בלילות החורף הקרים מאד בחדר, שחלונו פתוח לרוחה, בי-אם כשהוסק הנורו בלילה באופן אשר הום החדר יגיע בלילה אף בהיות החלון פתוח למצער לשבע או לשמונה מעלות הום כמודד החום הרעאומורי. עוד ידעתי בתי מרפא, שאין רופאיהם מומחים לרפוי דפיון העצבים, אשר החולים היושבים בהם שותים יום יום על פי רופאיהם קאקוי ההת קאפע ומהע, ולא ידעו ולא יבינו, בי גם הקאקוי מעיר ומעורר את העצבים עקב הסם המעורר הנקרא „Theobromin“ הנמצא בו בשיעור שנים אחווים למאה. על בן אשרי החולה המצליח לבוא אל בית

ששה ועשרים אלף פולנים בוגדים. לדת הקתולית. והכמרים הרוסים חורקים שניהם ודורשים לשוב לגזור גזרות נגד עזיבת הדת היונית, אבל לריק. הממשלה מסתפקת לאמור על העתונים להודיע מזה דבר. גם יהודים מומרים לרוב שנים לדת אבותיהם ולעתונינו ברוסיא הושם מחסום לעטם.

המלמדות. א. מדוע יאמרו. כי המלמדות היא עבודה קשה מחטיבת עצים? ב. כי בחטיבת עצים אם נוסף גוי אחד תקל העבודה. ובמלמדות, אם נוסף גוי אחד תקשה העבודה יותר.

משה הספרות והמדעים.

תור מקומות הרפואה.

עת הזמיר הגיע, וידועי הליום ממושכים, ובפרט חולי העצבים, אשר היו כלואים בהדריהם כל ימי החורף, וכסף להם, מהשבים עתה דרכיהם, אנה ילכו לבקש רפואת לעצביהם ההרוסים. רע מאלה גורל החולים העניים, אשר אולת ידם לנסוע למקומות מרפא. ואולם לוא ידעו ויבינו וישכילו קשי-יום האלה — אם בכפרים ובערי השדה המה יושבים — מה רב מרפא צרור בכנפי השמש ובאוויר הטהור במרחב יה, כי אז לא יואשו מתהולת גם בהיותם אנוסים לשבת התהיהם במקומותם, יען כי גם במושבותיהם יובלון לחזק מעט או הרבה את נויהם הרפה, אם ירבו לשבת ולהתהלך יומם בנן או במדה יה, ולפתוח גם בלילה הלון אחד בחדר משבבם, ולכלכל את נפשם במאכלים מבריאים, בלתי חריפים, הנוחים להתעבל, איש איש כאשר השיג ידו. כי אמנם אויר טהור וכלכלה טובה, מנוחת הגוף ושלות הנפש, הם המה ראשי התרופות לכל ידועי-חלי, ומה גם לרפי העצבים, והם מהלולים לפעמים רבות נפלאות גדולות, אשר לא שערון חכמי לב, כאשר בעיני ראיתי פעמים אחדות וספרתי ב„המניד“ וב„המליץ“. ומה נמלצו כזה דברי גאון רופאי אשכנז, הפרופיסור המהולל Nussbaum ממינכען, אשר כתב בסוף מחברתו „איינע קליינע הויזאפאטהעקע“ לאמר: „כל זמן שהנשמה בקרב האדם לא יחדל כליל מלקוה, בי הכל יוכל לחלוף ולעבור כאשר בא, והכל יוכל לשוב כאשר חלף. רק הזקנה לא תוכל להרפא, יען כי בכל יום נוספה עליה רעת יום אחד, — אני ידעתי חולים, אשר רופאים נמהרים החליטו עליהם, כי אין ישועתה להם עוד, ובכל זאת שבו עוד לאיתנם על ירי אויר טהור, מנוחת הגוף והנפש וכלכלה הגונה, ויהיו עוד שנים רבות. לחולים שיש בהם סכנה יוכל הדבר הזה להיות לנחם: כי במעט אין מהלה, אשר לא ימצא הטבע הנפלא ההכולה, להעביר

וויכטיג פיר יודישע פרויען.

איך ערציגע דיא אנערקאנט מאדערנסטען אונד דויערהאפטעסטען פעריקען אוים עכטעס האאר צו ביליגען פרויען. ווער איינע נומע

קראקויער פעריקע (שיימעל)

יוינשט, זענדע איינע האארפראכע אן מיינע קאנצעסיאנירמע פירמא אונד ווירד פיר מאירע אונד פראכפטע אויספיהרונג גארנאמייערס. אויך רעפאראטורען ווערדען אויפגענאכמען. פערוואנד נאך דער פראווינץ גענען אננאכע אונד נאכנאהמע.

E. Katz Krakau, Krakauergasse 39.

קאנצערט-גראמאפאן אונד פאנאגראף.

די עייגע אויסוואהל פאן יודישען אונד עבראישען פלאטטען אונד וואלצען נור אין אונטערצייכעטעס ספעציאלהויז צו בעציעהען. עכטער קאנצערט-מ-גראמ-מאפאן, מיט 10 פלאטטען גראמטיס, נור 85 פל. קאנצערט פאנאגראף מיט 5 וואלצען גראמטיס נור 8 פל. פרויקוראנטע גראמטיס אונד פראנקא. ערסטעס ספעציאלהויז פאן עכטען גראממאף פאנען אונד פאנאגראפען ען גראם עט ען דעטאיל.

Josef Wechsler, Krakau und Warschau. (in Krakau Grodgasse 71).

כשר "אָתָאָל" כשר

איין פאלשטענדיגער ערזאטץ פיר כומטער אונד שמאלץ, האט דאס אויס-זעהען וויא נאטורבומטער.

שמעלצט ניכט אין גרעסטען היטצען דעס האָבזאמערס. האלטמאר וויא איס שמרענגסטער ווינטער.

אין יעדער קיבע אונענטבעהרליך צום קאבען, בראטען עט באקען. אונד וועגען זיינער ווייכען בעשאפפעהנייט אויך אויף בראד שמרייבבאר. ענטהעלט קיינע טיערישע סובסטאנצען אונד איזט בשר אפילו למהדרין. איזט בילליג, איין האלבעס קילא פאקעט קאסטעט נור 80 העללער, האָלט זיך לאנגע, ווירד ניכט ראנציג. וויר זינד אויך מיט הכשר פאן היעזיגען ראבינער הרה"ג הר נפתלי האלבערשטאמם פערזעהען. ווער שמרענג כשר געניסטען ווילל פערלאנגע אונזערע פפלאנצען-כומטער מיט מארקע „אכאטאל“. ען גראסיסטען געוואָהרען וויר ראכאטמ.

Ochotnicki & Apter, Chrzanów (Galizien).

Tsch

kenne für die Hauptpflege, speziell um Sommersprossen zu vertreiben und eine zarte Gesichtsfarbe zu erlangen, keine bessere u. wirksame medizinische Seife als die altbewährte **Bergmann's Lilienmilchseife** (Marke: 2 Bergmänner) von **Bergmann & Co., Tetschen a/E.** Vorrätig à Stück 80 Heller in den meisten Apotheken, Droguerien Parfümerien und Friseurgeschäften

בעסטע ווינקוועללע.

CH. W. BITTMANN
Weingrosshandlung
Czernowitz, Rathhausstr. Nr. 18.

עמפעהלע מיינען ווינגראסלאגער פאן עכט נאטור רומענישע וויינע, וויא איך אונגארישע מעדיצינאל-וויינע צו זעהר ביליגען פרייז. בעאכטענאווערט איזט, דאס איך מיינע וויינע פאן דען בעסטען טרויבען-פארטען פערזענליך אין דער וויינלעזעזע פרעסע, איך קאן דארוך פיר דיע עכט הייט דערוועלבען גאראנטירען. אום צאהלרייכע אייפארעגע ביטטעט **חיים זאב ביטמאמן** משערנאוויץ, ראטההויזשטראסע נ' 18.

גימנוזיום עברי.

בית הספר אשר לנו פה הקים לו מטרה נכבדה, לחבר חנוך גמור בכל מיני הלמוד של הגימנוזיום עם ידיעה עמוקה בתורה נ"ך, דקדוק, גמרא ומפרשים. התלמידים יחונבו ע"פ האמונה המסורה לנו. תלמידים מגליציא ומרוסיא, שאינם בקיאים בשפת אשכנז, מוכרחים להכנס פה למחלקת ההכנה לחדשים אחרים. להכין לגימנוזיום שלנו. מחיר הלמוד, המעון והמונות לתלמיד אחד מן חמשים כתר ולמעלה לחדש. יתר הפרטים מודיע תמיד **Dr. M. Jung, Rabbiner** Ung. Brod. (Mähren).

מעטה משובח

M. AMSTER
Krowodrze bei Krakau
גראם-מועהברויער

עמפעהלעט זיין פאבריקאט, וועלכעס ציל-געמיין בעליעבט איזט מיט אללערביליגס-טען פרייזען, אללערליי פארטען א. צ. שטארקען עט זיסען מעטה איינפאך אונד ראפעלמעטה, קאפאוויטץ זיזט מאלוינאק, זאוויא איך אלטער בוטטעללען-מעטה, פער-זוכעט איינמאל צו בעשטעללען אונד איהר בלייבט מיינע קונרען.

Wyd.: | Naftali Hof.
S. M. Lazer.
Od powiedzialny Redaktor: S. M. Lazer
Drukiem S. L. Deutschera w Podgórzcu.

Gesamt-Activen 153 Millionen Kronen   Versicherungsstand 463 Millionen Kronen.

NEWYORKER GERMANIA
Lebens-Versicherungs-Gesellschaft
General-Agent: **Ascher Bannel, Krakau, Dietelsg. 49.**
Der ganze Reingewinn wird an die Versicherten verteilt. --
Dividenden-Bezug vom zweiten Versicherungsjahre ab.
Unanfechtbare Polizzen. — Kriegsversicherung ohne Zusatzprämie.
Agenten werden gegen gute Provision aufgenommen.

Argent plague   כסף חדש   Chinasilber

בבר נודעו בקצוי ארץ ההלכות בית המסחר הנודול של הפירמא **F. Kapelusz, in Krakau, Autriche**

אשר התחרה בטוב הסחורה ובמקחיה נגד כל בתי חרושת המעשה, שבכל ארצות הבל, מאז הוסדה בשנת תרכ"ה. וכל הבאים אתה בברית המסחר יראו שכר טוב בעמלם. ואלה המקחים, אשר תשים לפני הסוחרים והרובלים: 1 ווג מנורות בגודל 28 צנטימטר 5 בהרים; 32 צנטימטר 5.70 בהרים; 36 צנטימטר 6.40 בהרים. בפות, מזלגות, סכינים חדים 1.10 ב/ל, מלחין 1.10 ב/ל, קערה לפירות גבוהה 2.30 ב/ל, כוס לקירוש 1.40 ב/ל, כוס לקירוש של כסף מהור 5 ב/ל, קנה כושם להבדלה 1.40 ב/ל, כתר מוזהב לספר תורה 18 ב/ל, ציץ לס"ה 12 ב/ל, יד לס"ה עם שרשרת 4 ב/ל, מנורה להנזיכה, להשריטוש בשמן או בשעווה 4 ב/ל, קערה לפסח 5 ב/ל, כלי-נופת (Sucriers) 1.50 ב/ל, כלי חמאה 1.50 ב/ל, ועוד כלים בערך 1300 שונים למיניהם, שיש בהם להשהכר בעין יפה. המשלוח עפ"י נאבנאמהע נגד רמי קדימה. רוגמאווה כצירות ישולחו לכל דורש חפשי. כתב ולשון עברית לעברים.

Schicht-Seife

„Hirsch“   Marke: „Schlüssel“

Beste, ausgiebigste und deshalb billigste Seife.
Frei von allen schädlichen Beimengungen.

Überall zu haben!

Beim Einkauf achte man besonders darauf, dass jedes Stück Seife den Namen „Schicht“ und eine der obigen Schutzmarken trägt.

גערעגענהייטסקויה!

42 שטיק קלאריא זילבערבעשמעק 6 פל.

דורך גראסען קראך איינער לאנדאנער זילבער-פאבריק ווארדע באע אויפגראנטן פאלגענדע 42 שטיק קלאריא-זילבערבעשמעק א 6 פל. פער גאנצע נארנישור אויך אן פריוואטארע צו פערקויפען. דאס מאטעריאל איזט גאראנטירט דורך אונד דורך ווייט, וועלכעס אין 20 יאהרען אינד ווייטער פאן עכטער זילבער ניכט צו אינטערשיירען איזט. זאלכע גארנישור קאסמעטע ביו יעמטע מעהר אלס 3-מאל זאפיעל. דיא גארנישור ענטהעלט:

- 6 גאבעל אום קלאריא-זילבער
- 6 לעפפעל
- 6 מעסער מיט פייער ענגל. קלינגע
- 12 קאפפעלעפעל אום קלאריא-זילבער
- 6 רעסערטמעסער מיט פייער ענגל. קלינגע.
- 6 גאבעל

דיווע 42 שטיק צוואממען קאסמען בלאס 6 פל. פערפליבטע מיך אויך פאללס ניכט בעוואונדערונגסוויירדיג איזט, דען געצאהלמען בעטראג צו רע-מיירנדיען. פערזאנדט געגען פארהערענדונג דעס בעטראגעס אדער נאכנאמהע דורך אליינפערקויפער

Ch. Kapelusz, Krakau.

יצא לאור הספר

„שירי ציון“

קובץ 27 שירים ציוניים הנהדר מפורסמים בעברית, זרנונית אשכנזית ופולנית.

הספר נדפס בהדור ובמעטפה נאה ומחירו רק 30 הלר. על ניר משבח 50 הלר עם פארטא.

המחיר ישלם מראש או ע"י נאכנאמהע. רבט נתו רק לאלה הקונים לא-פחות מן 25 אבומפולרים וגם כנ"ג לא נשלח פחות מן 25 אבומפולרים.

לאלה אשר לא שלחו את כל המחיר לא נשלח את הספר עד שישלחו את השאר הכתבת:

Verein „Zion“ Nadwórna Galizien.

כאר

צו קאמפערען מיין כאר זובע איך איינען סעפראן אינד איינען אלט. בירדע מיסען זיין סאליסמען, ווי אויך מוויקאליש. געהאלט 15 קראנען פיר יע אינען מאנאמריך זאמט קאסע עט קוואר-טוער, אייסער נעבעענאיינקאמען.

Moses Schor Obercantor, Kraków
Plac nowy 8.

Hotel Londres
Krakau, Stradom
Inhaber
SALOMON WASSERLAUF

גרעסטעס האמעל דער יודישען קויפמאנס-ווערט, נייא רענאווערט שענע ציממער, גוטע קיכע, שטרענג כשר, פיר זאמערסעזאן שענען גארטען איינגערייבמעט. פיר פרעמדע געסטע, וועלכע ערצ-טע כרויבען בעסטענס געאיינגעט. עמפפאהלען

צו בירכיגסטען פרייזען.

ROSEN-PAPRIKA Szegediner I-a süss garantiert, echt, anerkannt vorzügliche Qualität. Eigene Fächung per Kg. um 5 Kronen. Versand unter Nachnahme von 1 Kg. aufwärts postportofrei.

Versandgeschäft von allerlei Landesprodukten
HAUPT A. RUDOLF
Budapest (Ungarn) VII. Ovodagasse 22.

אינע הערצענסזאכע

פערזאנט אין אלען מראפיקען נור

ח. ל. שפיטיץ

צינארעטטענהילזען אויס קראקוי.

אינע גראסע אנצאהל יודישע ארבייטער פינדען דא איהר בראט, וואביי די קווא-ליטאט, זאווי די אויספיהרונג קיינעס-וועגס אנדערען נאכשטע הען. זוכט דאך ניכט בלאס דעס פאראורטיילס וועגען יוסט פרעמדע אדער אויסלאנדישע פאבריקאטע, וועלכע ביי דערוועלבען קוואליטאט טייערער קאסמען.

די העררען ציאניסמען מאכע איך בעזאנדערס אויפמערקזאם, דאס איך פאן יעדער שאכמעל איינען קרייצער דעס נאציאנאל פאנר צופיהרע.